

DESCRIPTIO
IURIS ET IUDICII
FEUDALIS, SE-
cundum Consuetudi-
nes *Mediolani &*
Normannia.

PRO
INTRODVCTIONE
AD STUDIVM
IVRISPRVDENTIAE
Anglicanae.

ouch.
Autore R. Z. I. C. P. R.
OXONIAE.

OXONIAE,
Excudebat Iohannes Lithfield,
Anno Salutis 1634. *28*

DESCRIPTIO

IVRIS ET IUDICII

REAVDALISSE

condam Conducendi

res et Nichilum &

Verum &

INTRODUCTIO

AD STUDIUM

INSTRUMENTA

Legum

et

Alone R. L. C. P. R.

OXONIA

OXONIA

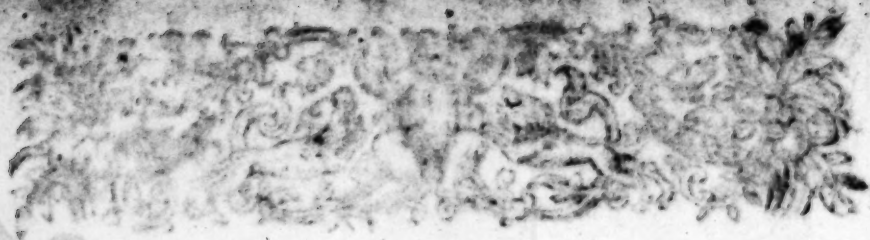
Facultate Legum et Iudicii

Anno Salutaris 1634

CLEMENTISSIMO
DOMINO *GV L I E L M O*
PROVIDENTIA DIVINA
ARCHIEPISCOPO *CAN-*
TVARIENSI, TOTIVS AN-
GLIÆ PRIMATI ET ME-
TROPOLITANO, ACA-
DEMIÆ OXONIENSIS
CANCELLARIO
HONORATISSIMO.

Officij & Observantiæ ergo,
R.Z. humillimè
D. D.

CLEMENTISSIMO

DOMINO CLEMENTINO

PROVIDENTIA DIVINA

ARCHIEPISCOPO CATHOLICO

UNIVERSALIS TOTIVS AN-

GLIE PRIMATI ET M. E.

TROPOLITANO, A. C. A.

DEMIE OXONIENSIS

CANCELLARIO

HONORATISSIMO

Officiis & Observantiis

et c.

D.

IV VENTVTI ACADEMICÆ

Iuris-prudentiæ

Studiosæ.

Vàm indecorum sit eos
qui in Academiis Iuri
Civili student, Iuris
Patrij imperitos existe-
re, ultrò agnoscimus; minùs ta-
men erubescendum ducimus,
quòd Consuetudines, quæ ex
maximâ parte proprium Ius con-
stituunt, apud alias Gentes accu-
ratè descriptæ reperiantur, apud
Nos experienciâ duntaxat, aut eo-
rum Autorum evolutione quo-
rum idioma Academici non sapi-
unt, percipiendæ sint. Itaque cùm
Consuetudines nostræ quæ ab in-
stitutis Romanis alienæ habentur
ad communionem Feudalem quæ
est inter Dominos & Vasallos
præcipuè

præcipue referantur, operæ præ-
tium visum est, eius Iuris quod ad
huiusmodi Communionem spe-
ctat Descriptionem contexere, &
pro illustratione eiusdem, ex con-
suetudinibus *Mediolanensibus* &
Normannicis quædam, quæ in
Contextu occurrunt, adhibere.
Quippe Consuetudines *Medio-
lanenses* Iuri Civili proximè suc-
cedunt, & *Normannicæ* ab hisdem
oriundæ ad nostras usque propè
pertinent. De utrisque Interpretes
& Autores eruditi scripserunt, in
quibus studiosorum industria non
minùs cum utilitate quàm dele-
ctatione se exerceat. Ego autem
hoc tempore hæc ita tractare in-
stitui, ut aliis ulterius investigandi
occasio detur, & mihi cum otium
opportunitas fuerit aliquid ad-
dendi arbitrium relinquatur.

Dat. ex Aula Alban.
V. Idus Cal. Iunij

Pars Prima

Sect.

- 1 *De Iure Feudali, ubi de Personis Rebus & Officiis Feudalibus in genere.*
- 2 *De Acquisitione Feudali, & De Acquisitione Fendi.*
- 3 *De Acquisitione Iuris in Feudo.*
- 4 *De Acquisitione rei Mobilis.*
- 5 *De Contractu Feudali, & De Contractu circa Feudum.*
- 6 *De Contractu de Iure in Feudo.*
- 7 *De Contractu de re Mobili.*
- 8 *De delicto Feudali & De delicto contra dignitatem Principis.*
- 9 *De delicto contra Pacem.*
- 10 *De delicto contra Honestatem & utilitatem privatam.*

Pars Secunda.

- 1 *De Iudicio Feudali ubi de Curia*

ria, Cognitione, & Coercitione
Feudali.

2 De Iudicio Acquisitionis Feu-
dalis, &
De Iudicio Acquisitionis Feu-
di.

3 De Iudicio Acquisitionis Iu-
ris in Feudo.

4 De Iudicio Acquisitionis rei
Mobilis.

5 De Iudicio Contractus Feuda-
lis, &
De Iudicio Contractus circa
Feudum.

6 De Iudicio Contractus de
Iure in Feudo.

7 De Iudicio Contractus de re
Mobili.

8 De Iudicio Delicti Feudalis: &
De Iudicio Delicti contra
dignitatem Principis.

9 De Iudicio delicti contra
Pacem.

10 De Iudicio delicti contra
honestatem & utilitatem
Privatam.

DESCRIPTIO

Iuris Feudalis.

PARS PRIMA.

SECTIO. I.

De Iure Feudali.

Ius Feudale est quod in Communionē Feudali secundum Consuetudines & Leges observatur; primò circa Personas, Res, & Officia Feudalia, in genere: deinde circa Acquisitionem, Contractum, & Delictum Feudate. Personae Feudales, sunt, Domini qui Beneficia in vasallos contulerunt; Vasalli qui a Dominis Beneficia acceperunt; & alij Incola qui cum Vasallis degunt. Res Feudales, sunt, Dominicum, illud scilicet quod est Domini proprium; Feudum, id cuius dominium utile Vasallis conceditur; & res
A Mobiles,

Mobiles, quæ a personis Feudalibus possidentur.

Officia Feudalia, sunt, Fidelitas, id est, honorem, incolumitatem, & commodum Domini, cùm promovendi tum conservandi studium; Servitium, id est, opera & obsequij Personalis debita præstatio; & Largitio, quæ est ex Patrimonio pro occasione debita retributio.

In Communione sive Politia Feudali, quæ sunt Iuris Naturalis, omnino, & quæ sunt Iuris Gentium, prope modum observantur: multa verò ab Institutis civilibus Reip: Romanæ aliena reperiuntur, quæ cuiusq; Regni Moribus & Legibus constituta sunt.

Ius Feudorum Mediolanense, primum Moribus, deinde Legibus proprijs constabat: Moribus sive consuetudinibus quæ in libris Feudorum referuntur; & Legibus quæ (a) ab Imperatoribus Lothario, Frederico, & alijs, cum consilio Episcoporum, Ducum, Marchionum, Comitum etiam & Palatinorum Iudicum & aliorum Procerum edebantur. In quibus si quid defuit, ad Ius Civile recurrere

a Feud. l. 2.
tit. 52. & tit.
55.

recurrere fas erat. Nam (b) & si Leges Romanæ non adeo vim suam extendant, ut usus vincant aut mores, Peritus tamē legum, sicubi casus emerferit qui consuetudine Feudi non sit comprehensus, absq; calumniā lege scriptā uti potest.

b Feud. l. 1.
tit. 1.

Iisdem Regulis, Consuetudinis scilicet & Legis, ius Normannorum continetur. In cuius descriptione (c) Consuetudo dicitur quod antiquitus a Principibus approbatum, & a populo observatum est. Leges sive ius scriptum erant (d) Statuta quæ (e) Duces cum consilio Prælatorum, Comitum, Baronum, & Burgensium, condiderunt.

c Cust. c. 11.

d Præfat.
Cust.

e Comment.
ad Prolog.
Cust.

Ad Personas Feudales quod attinet. Cum de Iure communi inter Principes & Subditos ut plurimum Reipublicæ tantum intuitu obligatio intercederet, ex Consuetudine Feudali; inter Dominum & Vassallos, etiam causā rei privatæ sive perpetui beneficii personis quibusdam eorumq; posteris concessi, quod cum in potestate tum in commodis realibus consistebat, arctius vinculum constituebatur, atq; hoc imprimis

f Feti. l. 2.
tit. 55.

g Chass. ad
Confect.
Burg. ad §. des
Ius Iuris &
droits. nu 1.
d'uelles
h ibid.

i Ibid. nu 89.

k Ibid. nu. 90

l Feud. l. 1. tit.
r. & l. 2. tit. 10

inter Dominum eosq; qui ipsi subiicie-
bantur. De Consuetudine verò Medio-
lanensi (Regibus Longobardorum ex-
pulsis) Dominus supremus erat (f) Im-
perator, qui intra fines Imperii, omni-
modam Iurisdictionem habuit, quam
Feudistæ (g) in supremam, mediam, &
infimam distinguunt. Equibus (h) su-
prema, potestatem ferendi leges, statu-
endi de monetâ, nec-non cognoscendi
de causis capitalibus, quod Ius gladii
dicitur, & alia eiusmodi, complectitur.
(i) Iurisdictione media mensurarum &
ponderum, nec non causarum Civilium
& Criminalium quæ Capitales non sunt,
cognitionem habet. (k) Iurisdictione in-
fima de causis pecuniariis levioribus
cognoscere, delinquentes quoscunq;
sistere, & levioribus suppliciis dignos
coercere potest. Deinde sub Impera-
tore Vasallierant, alii superioris ordi-
nis, qui dignitatem & iurisdictionem
maiores obtinebant, (l) Archiepiscopi
scilicet & Episcopi, nec-non Duces,
Marchiones, & Comites, qui Regis Ca-
pitanei, vel maiores vasafores insigniti
sunt; alii ordinis medii, qui dignitatem
&

& iurisdictionem aliquam habuerunt, qui *Regis Valvasores* vel *minores valvasores* dicti erant; deniq; alii Vasalli erant infimi ordinis, quinec dignitatem, nec iurisdictionem aliquam obtinebant, qui (n) *Valvasores minimi* & (o) *Vasalli* appellabantur. Et hi omnes Vasalli a Dominis Feuda obtinebant: Qui verò Feuda non habuerunt, sed in Feudali territorio debebant, eos, Feudorum Interpretes etiam (p) *Ligos* vocant, quòd non solum propter res sed etiam propter personas & eorum protectionem Domino supremo obligantur. Vnde qui est Domini intermediarii Vasallus, Imperatoris *Ligius* est, & quamvis eundem aliquando duorum Vasallum esse contingat, idem duorum Dominorum *Ligius* esse non potest.

De Consuetudine Normanniæ, Dux (sive Rex, postquam Ducatus coronæ Regiæ vnitus erat) Dominus supremus existit, utpote qui (q) totius Ducatus tam Principatum quàm dignitatem obtinet, (r) qui solus habet plenam Iurisdictionem, ad quem etiam omnis potestas monetæ pertinet, item de mensuris

n Feud. l. i.

tit. 7.

o Feud. 2. tit.

10.

p Duar. Com.

ment. in Con-

suet. Feud. c. 4

nu. 6.

q Cust. c. 12.

r Ibid.

s Cust. c. 15.

& 16.

r Le stile de
proceder en
pays de Nor-
mandie de
Haults iustice.

s Ibid.

x Cust. c. 16.

y Cust. c. 12.
& 83.

z Cust. c. 14.

ris & ponderibus statuere, & pro abundantiâ vel caritate pretium rebus imponere. Sub Duce Domini intermedii Seniores vocantur, qui etiam Iurisdictionem habent, (t) Alii supremam, qui cognoscere possunt de omnibus causis tam civilibus quam criminalibus quæ in eorum territoriis contingunt, & iustitiam facere de iisdem, præterquam de causis quæ Ducis dignitatem concernunt. (u) Alii mediam & infimam Iurisdictionem habent, qui causas circa hæreditamenta contingentes inter ipsos & Vassallos suos, & controversias circa res mobiles inter alios qui intra eorum Feudum degunt, iudicandi potestatem obtinent. (x) Iidem in suis villis mensuras potûs & bladorum possunt capere, & si falsa invenerint emendare, antequam Iustitiarius Principis iis manum apposuerit. Eodem Iure, Vassalli qui Dominis intermediis subiiciuntur, eorum (y) *homines & tenentes* & (z) reliqui Incolæ Provinciae residentes nuncupati sunt.

Ad Res Feudales quod spectat; De iure Civili Romanorum, quoad Proprietatem

etatem sive Dominium, Res immobili-
les cuilibet in pleno Dominio erant, ita
ut de iis pro arbitrio disponere posset.
Iure vero Feudorum introductum est,
ut alia in pleno Dominio, alia sub titulo
utilis Domini duntaxat tenerentur. Et
illud (a) Allodium dicebatur quod quis
pleno iure Domini vel Patrimonii
obtinebat; ut eo nomine, neq; gratia,
neq; merces, neq; opera ulla deberetur:
Cuius generis erat Dominicum, Præ-
dia scilicet & iura præcipua Domino-
rum propria, in primis Domini supre-
mi: Inter cuius Regalia in libris Feu-
dorum referuntur, (b) Palatia in Civi-
tatibus consuetis, viæ publicæ, flumina
navigabilia, vectigalia, piscationum &
venationum redditus, bona condemna-
torum & proscriptorum, mulctarum
pænarumq; compendia, quorum pleraq;
Iurisdictionem sequuntur.

a Hotoman :
in v. Allodium

b Feud. l. 2.
tit. 56.

Feudum (c) erat Beneficium quod
ex Benevolentia ita dabatur alicui, ut
proprietas quidem rei penes dantem
remaneret, ususfructus ad accipientem
eiusq; hæredes pertineret, ad hoc ut ille
& eius hæredes Domino fideliter servi-
rent.

c Feud. l. 2.
tit. 23.

d Feud. l. 1. tit. 14. & l. 2. tit. 34.
e Feud. l. 2. tit. 40. & tit. 103.
f Feud. l. 2. tit. 10.
g Ibid.

rent. Et Feudorum diversi fuerunt gradus: quippe alia fuerunt ampliora & nobiliora quibus iura quædam regalia concessa sunt, unde (*d*) Regales dignitates & Regalia Feuda insigniebantur, ut (*e*) Prædia Archiepiscopis & Episcopis in Feudum data, (*f*) Ducatus, Marchionatus, & Comitatus: Alia fuerunt minùs ampla, at nobilia, quibus privilegia aliqua annexa sunt; ut (*g*) Valvasoriæ maiores: Et deniq; alia erant angustiora & ignobilia, quæ nullis privilegiis potiebantur, nec sub se Feuda alia admittebant.

Postremo, Res Mobiles erant, pecunia, animalia, supellex, & similia. quæ quatenus a personis Feudalibus possidebantur, etiam sub Iuris Feudalis dispositione comprehensa sunt.

De Consuetudine Normanniæ præter possessiones Ducis proprias, ad eius
h Cust. c. 18. Dominicum spectant, (*h*) Thesaurus
i Cust. c. 19. quocunq; loco inventus, (*i*) Res vaivæ
 sive derelictæ quas cum inveniuntur
k Cust. c. 17. nemo vendicat, (*k*) Veriscum, sive
 Wreccum quod mare ad terrâ proiicit,
l Cust. c. 34. pro qualitate Delicti (*l*) terræ seu feoda-
 damna-

damnatorum, & (m) Forisfacturæ bo- m Cust. c. 20.
 norum mobilium. Eodem Iure (n) Feo- 21.
 da sive Hæreditamenta sunt res immo- n Cust. c. 87.
 biles quæ de loco in locum transmove- & 92.
 ri non possunt. Suntq; ex his quædam
 Nobiliora; ut, quæ (o) Episcopis & Ec- o Cust. c. 32.
 clesiis concessa sunt; item, (p) Comi- p Cust. c. 34.
 tatus & Baronie: quædam nobilia; ut
 Feoda militaria: Quæ omnia prout Prin-
 cipi placuit, ius acquirendi Thesaurum
 repertum, (q) Res vaivas, (r) Veriscum, 1 Cust. c. 19.
 (s) Forisfacturas, & (t) Emendas sive r c. eod.
 mulctas delinquentibus impositas, ha- f c. 20.
 bere consueverunt: & deniq; quædam t c. 16.
 ignobilia, Feoda scilicet infima (u) quæ u c. 28. & 53.
 in Burgis sive Civitatibus, vel rure aut
 in villis rusticis tenebantur. Ultimo, co
 Iure, res Mobiles quæ de loco in locum
 trans moveri possint, veluti argentum,
 equus, & similia, vulgaritèr Catalla nun-
 cupantur.

Postremò ad Officia Feudalia quod
 spectat: De Iure Mediolanensi, primum
 Iuramentum Fidelitatis præstari de-
 buit; Inprimis (a) Imperatori sive Do- a Tit. de pace
 mino supremo; non solum à Vasallis, Constantiz,
 sed etiam a cæteris Civibus a sedecem
 annis

¶ Feud, l. 2.
tit. 7.

annis usq; ad septuaginta, nisi tales essent personæ quibus sine fraude Sacramenta remitti possint. Deinde & Dominis etiam intermediis, qui ad Feudum admittebatur Iuramentum huiusmodi suscepit: (b) Ego Titius juro super sancta Dei Evangelia, quod ab hac horâ usq; ad ultimum diem vitæ meæ ero fidelis tibi contra omnem hominem: &, si Dominus esset intermedius, cum hac clausula, contra omnem hominem excepto Imperatore. Plenius & apertius sic: Ego juro quod nunquam scienter ero in consilio vel in facto quod tu amittas vitam vel membrum aliquod, vel quod tu recipias in personâ aliquam lationē, vel iniuriam vel contumeliam, vel quod tu amittas aliquem honorem quem nunc habes vel in antea habebas; & si scivero vel audivero de aliquo qui velit aliquod istorum contra te facere, pro posse meo, ut non fiat, impedimentum præstabo, &, si impedimentum præstare nequivero, quam cito potero tibi nuntiabo, & contra eum prout poterō, auxilium meum tibi præstabo; &, si contigerit te rem aliquam quam habes

bes vel habebis iniuste vel fortuito casu
amittere; eam recuperare iuvabo, &
recuperatam omni tempore retinere:
Et si scivero te velle iuste aliquem of-
fendere, & requisitus fuero, meum tibi
sicut potero præstabo auxilium: & si
aliquid mihi de secreto manifestaveris,
illud sine tuâ licentiâ nemini pandam:
& si consilium meum super aliquo facto
postulaveris, illud dabo quod mihi vide-
bitur magis expedire; & nunquam ex
personâ meâ aliquid faciam scienter
quod pertineat ad tuam vel tuorum in-
iuriam vel contumeliam. Deinde, & si
eo. Iure Vasalli ad certum Servitium
vel Obsequium non astringebantur,
pro Officio habebatur Nobilium (c)
Principem Guerram, id est, Bellum a-
licui facientem adiuvere, & (d) ad fæ-
licem Regalis Numinis expeditionem
Collationem extraordinariam facere.
Sed & inferiores Vasalli (e) cum Do-
minis in exercitu pergere, vel hosten-
ditias, id est, in hostem pergentibus cer-
tum adiutorium præstare consueverunt.
Deniq; ad Exemplum (f) juris Em-
phyteutici, (g) Laudimia sive pecunia-
rum

c Feud. l. 1. tit. 28.

d Feud. l. 2. tit. 56.

e Feud. l. 2. tit. 10.

f Leonis.

Nou. 13.

g Hotom. v. Lauda.

rum summa a Vafallo qui in Feudo fuc-
cedebat, quasi Beneficii agnoscendi
causâ Domino præstabatur.

b Cust. c. 13. De Consuetudine Normanniæ etiam
(*b*) Dux Normanniæ de omnibus homi-

i Cust. c. 14.

nibus totius suæ Provinciæ Ligeantiam
habere debet, ex quo ei tenentur contra
omnes homines qui vivere possunt &
morii in suis personis consilium & auxi-
lium præbere; sed & ei tenentur omnes
Residentes Provinciæ Fidelitatem fa-
cere & servare, id est, se ei innocuos in
omnibus & fideles exhibere, nec ali-
quod incommodum ipsi procurare, nec
eius manifestis inimicis contra ipsum

k Cust. c. 28.
& 29.

consilium vel auxilium dare. (*k*) Feoda-
tarii verò qui ad Feudum nobile ad-
mittuntur, Homagium præstare tenen-
tur sub huiusmodi formâ: Ego vester
homo devenio ad portandum vobis fi-
dem, contra omnes; Quod fit, expansis
manibus illius qui homagium facit, in-
ter manus illius qui homagium recipit.
Nemo verò Fidelitatem alicuius reci-
pere debet nisi salvâ Principis Fide-
litate. Deindè, qui huiusmodi Feoda ac-
cipiunt, pro naturâ & conditione cu-
iusq;

iufq; Feodi, quafi ex Conventione tacita ad certa Servitia obligantur. Epifcopi verò & alia Ecclefiaftica perfonæ, quæ terras (l) in puram & perpetuam Eleemofynam concessas habent, ad aliud non tenentur nifi pro Principibus orare, & precibus pro eorum falute apud Deum intercedere. Qui Comitatus & Baronias (m) per liberam Sergenteriam tenent, obfequium aliquod vel officium honorificum erga perfonam Principis, veluti Ensem in die Coronationis præferre, Cubicularii aut alterius officarii munus obire debent. Milites qui Feoda per (n) Servitium Lorice, id eft militis Cataphracti five Equitis Armati obtinent, ad subsidium terræ, vel cum Princeps ad aliquam Expeditionem proficiscitur, cum equis & armis comitari & præstò adesse per triginta dies tenentur. Deniq; qui Feoda nobilia obtinent, eodem Iure ad onera quædam Patrimonialia obligantur, ad Auxilia scilicet Capitalia, & Relevia. Ad (n) Auxilia Capitalia, quæ sic dicuntur, quia Dominis Capitalibus sunt reddenda : Quæ tria sunt : primum ad Primo-genitum Fili-

Cust. c. 32.

m Cust. c. 34.

n Cust. c. 24.

n Cust. c. 35.

um

um Domini sui in Ordinem Militiæ promovendum; secundum ad Primogenitam Domini Filiam maritandam; tertium ad Corpus Domini sui de Prisona redimendū. Primogenitus autem est ille qui Primogenituræ obtinet dignitatem, & idem intelligendum est de Auxilio Maritali: & Redemptionis Auxilium tunc debetur, cum Domini Corpus ex Prisona hostiū Ducis Normanniæ liberatur.

- Cust. c. 34. (o) Relevia sunt pecuniarum summae, quas, quicumq; aliis in Feodis succedūt sive per mortē sive per alienationem, quasi Domini agnoscendi causā persolvere debent: Sed & qui Feoda ignobilia tenent, ad aliquod Servitium non nobile obligati sunt. Ita qui (p) Domus in Civitatibus habent per Burgagium, id est, per servitium aliquid secundum Consuetudinem Civitatis præstandi: qui prædia rure obtinent, alii per Somagium id est certam pecuniæ summā sive redditum, alii per Bordagium aut Villenagiū id est, per opera servilia, utpote faciendi sceni, stercorandi terrā, & eiusmodi, suis Feodis potiuntur. Atq; hæc de Iure Feudali in genere, nimirū de Personis, Rebus, & officiis Feudalibus. SECT. 2.

p Cust. c. 28.
& c. 53.

SECT. 1.

De Acquisitione Fendali, & de
Acquisitione Feudi.

Acquisitio Fendalis est modus res Acquirendi, Iuri Fendali conformis; Est q̄ primum Feudi, deinde juris alicujus in Fendo, & deniq; rei cujuscunque Mobilis.

Acquisitio Feudi est ex qua quis in quasi dominio Feudi constituitur, Infendatio scilicet & Successio. Infendatio est cum quis in Fendo novo investitur, qua fit vel a Principe sive Domino Supremo, vel a Domino alio intermedio; quarum utraq; durat, donec investitus resutat Feudum, inhabilis fiat, aut moritur.

Successio est, quando Feudum vacans ad Successorem vel Heredem devolvitur. Est q̄, vel Feudi impartibilis in quo unus duntaxat, vel partibilis in quo plures succedere possunt. In quibus successio procedit, donec heredes legitimi deficiant, vel Vasallo de delicto graviore damnato Feudum ad Dominum revertatur.

Inter

a Feud. l. 2.
tit. 1.

b Feud. lib. 2.
tit. 2.

c Feud. l. 1.
tit. 25.

d Feud. l. 2.
t. 28. §. si quis.

e Feud. l. 1. t.
14. & 2. tit.
10.

f Gotofred.
ad. tit. 14.

g Feud. l. 1. t. 1

Inter Actus Feudales sive negotia quæ Iure Feudali reguntur, primò occurrit rerum Acquisitio; & , in Acquisitione rerum, modus Feudum acquirendi, id est, quasi dominium rei immobilis sibi & Hæredibus suis nanciscendi. (a) Sciendum est enim, inquit Obertus de Horto, Feudum sive Beneficium non nisi in rebus soli, aut solo coherentibus, aut in iis quæ inter immobilia numerantur posse consistere, ac Feudum neminem posse acquirere nisi Investitura, aut Successione. (b) Investitura verò fiebat, cum hasta vel aliud corporeum, a domino Feudi se investituram Feudi facere proficiente, Feudatario porrigeretur. (c) Sine quâ etiam si regularitèr Feudum constitui non potuit, (d) Si quis tamen rem aliquam ut Feudum per triginta annos possedisset, Præscriptione se tueri potuit. Deinde, concessio Feudi vel Investitura, primò (e) ab Imperatore vel Rege fiebat. Et (f) Feuda nobiliora sive Regalia ab eo solo concedi potuerunt. Secundo etiam Investitura fiebat, sive Feudum concedebatur, a Dominis intermediis. (g) Archiepiscopi,

epi enim & Episcopi (h) de iis quæ h ibid.
 antiquitus in Feudum dari consueve-
 runt, cum ad ipsos Feudum reversum
 esset, Feudum instituere potuerunt.
 Item, (i) Duces, Marchiones, Comites,
 & minores Valvafores: quibus, si inte-
 grum Feudum transferre vellent, ita
 permittebatur, (k) Si secunda persona
 esset talis quæ Feudo servire posset; ut,
 si miles militi donaret; & si sub iisdem
 conditionibus donaretur, ut qui habuit
 sibi & heredibus masculis, alteri dare
 non posset, Vt famina in eo succe-
 rent. Quod si ex Feudo proprio sub-
 feuda infima creare vellent, prout ex
 Consuetudine apparet, pro arbitrio po-
 tuerunt. Deniq; Investitura, quoad eum
 qui investitur, durat, quousq; Feudum
 (l) refutaverit sive de eo Finem fece-
 rit, vel (m) inhabilis propter vitium
 corporis aut (n) ingressione Religio-
 nis factus fuerit, vel deniq; mortem
 obierit. Quibus in casibus ad heredem
 ius acquiritur. (o) Feuda verò infima,
 antiquo usu Dominis quando voluerunt
 auferre licuit, nisi Vasalli cum illis Ro-
 mam in exercitu perrexissent, vel ali-

i Feud. l. 1. c. 1.

k Feud. l. 2.
tit. 34.

l Feud. l. 2. tit.
49. & ibi

Gotofr.
m Feud. l. 2.
tit. 36.

n Feud. l. 2.
tit. 26. §. fi.

Clericus.

o Feud. l. 1.
tit. 1. in fine.

B

quid

quid propter Feudum dedissent, tunc enim nisi restituto pretio auferre non licebat.

De Consuetudine Normannia, quod ad acquisitionem Feudi primariam spectat, observatur, quod *Feoda* quae a Duce vel Principe instituuntur, *Capitalia* (p) dicuntur quod in Capite tenentur, Feoda vero infima quae ab aliis eriguntur, (q) *Feoda supposita* nuncupantur, & communiter durant, (r) donec Feodatarius, Feodum alii tradat, Religionem intret, vel decedat.

Ad Successionem quod attinet, secundum Consuetudinem Mediolanensem, (s) alia Feuda individua, alia dividua erant. Individua erant, in quibus Primogeniturae ratio habebatur; cuius conditionis erant Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, & alia, secundum cuiusque Provinciae morem. (t) Reliqua erant Dividua, in quibus filii aequaliter succedebant, nec (u) Pater, quod Filii in iis inaequaliter succederent, per Testamentum ordinare potuit. In successione vero, Ordo in primis observabatur. Et (x) Mortuo eo qui beneficium vel Feudum

p Cust.c. 34.

q Ibid.

r Cust.c. 34.

(Feud.l. 1. t. 8.

r Ibid.

s Feud.l. 1. t. 8.

x Feud.l. 1. t. 11.

dum tenebat, prima causa erat libero-
rum masculorum: filiis enim existi-
bus masculis, vel ex filio nepotibus, vel
deinceps per masculinum sexum defec-
dentibus, reliqui agnati removebantur.
Ad filias vero vel neptes successio non
pertinebat, nisi sub eiusmodi conditione
concessum esset. (y) Liberis masculis, *Ibid.*
deficientibus, vocabantur primo fra-
tres, deinde agnati ultiores, si Feu-
dum paternum esset, hoc est, si fuit illius
qui eius agnationis communis parens
erat. Nam (z) si unus ex fratribus feu-
dum a Domino acceperat, alter ei non
succedebat nisi hoc nominatim dictum
esset; Sed & (a) in Feudis Femininis, *a Feud. l. 1. c. 8.*
tunc demum succedebat filia, cum filii
non extarent, nec (b) Ascendentes, ut
Patres, filiis succedebant. Præterea, (c)
Ut succederent in Feudo, liberos & ag-
natos legitimos esse oportebat. Nam na-
turales filii, etiam si postea legitimi fie-
rent, ad successionem Feudi nec soli
nec cum aliis admittebantur. Deniq;
(d) si quis decessit nullo hærede in
Feudo relicto, ius Feudi ad Dominum
revertebatur, quemadmodum etiam

z Feud. l. 1. c. 1.

1.

a Feud. l. 1. c. 8.

8.

b Feud. l. 1. c. 2.

2.

c Feud. l. 1. c. 28.

28.

d Ibid.

^d Feud. l. 2. t.

24.

^f Cust. c. 25.

^g c. Eod.

^h Cust. c. 26.

(e) Si crimen aliquod gravius contra Dominum commississe condemnatus fuerit.

De Consuetudine Normanniae, (f) quaedam successio ex gratia, quaedam hereditaria esse dicitur. Ex gratia, quando Episcopus vel Abbas in Feodo succedit quod Praedecessor eius tenuit, in cuius locum per gratiam successus est. (g) Hereditaria est successio quando aliquis succedit in Feodo ratione sanguinis; estque directa, vel indirecta: Directa, quando hereditas in linea directa Consanguinitatis ad filium, pro-filium, vel aliquem alium eiusdem lineae descendit. Indirecta est, quando aliquis extra lineam rectam succedit, ut frater fratri, nepos avunculo. Sed & (h) hereditas alia est impartibilis, alia partibilis: Impartibilis, in qua consuetudo Patriae nullam divisionem inter Fratres admittit, ut Comitatus, Baroniae, & Feoda militaria, quae Feoda Loricae dicuntur, in quibus Primogenitus succedit, vel, si is prior decesserit, eius filius vel haeres propinquior in eadem linea: si vero nullus de linea Primogeniti remanserit filius, Secundo-genitus vel eius linea propinquior

quior heres; & sic deinceps in aliis
lineis. (i) Hereditas partibilis est, quæ
ad plures æqualiter descendit, ut Feoda
nobiles, quando hereditas ad mulieres
ex defectu heredis masculi devolvitur,
& communiter Feoda ignobilia: In cu-
iusmodi successione, (k) cum plures sunt
fratres, ultimo natus de Feodo tot faciet
portiones quot sunt participes: Capitale
autem Herbergagium, id est, Domus
cum ædificiis coniunctis & Clauso, &
Gardino, primogenito remanebit, dum-
modo fratribus iustam faciat compensa-
tionem; cætera æqualiter dividuntur.
Sed nec (l) cum quis plures habet fili-
os, de hereditate sua plus uni quam al-
teri testamento relinquere potest, & si
quid donaverit, post eius decessum ad
portiones faciendas revocari debet. (m)
Quod si heredes defecerint, Feodum
ad Dominum de quo tenetur, revertitur:
& heredes deficere intelliguntur, quando
Feodarius nullum habet vel non Legiti-
mum. Nam Bastardus nullius hereditatis
heres esse potest: Et nemo Bastardo hæ-
reditariè succedit nisi ex ipso & vxore
Legitimam natus fuerit. At (n) licet Ma-

Cust. c. cod.

k c. cod.

l Cust. c. 29.

m Cust. c. 25

n Cust. c. 27.

o Cust. c. 24.
& c. 25.

trimonium divortium recepit, procreati
tamen in Matrimonio dum Ecclesia su-
stinebat, pro Legitimis reputantur. Sed
(o) & filii procreati ex sanguine dam-
nato ad nullam hereditatem antecesso-
rum iure hereditario pervenire possunt.

SECT. 3.

De Acquisitione Iuris in Feudo.

*Acquisitio Iuris in Feudo est, quando
manente proprietate penes unum, usus-
fructus Feudi, vel ius alicuius com-
modi ex Feudo percipiendi, ad alium
pertinet, vel ex facta hominis, Con-
cessione scilicet expressâ aut tacitâ,
vel ex dispositione iuris.*

Quemadmodum res ipsæ immobiles,
ita & iura vel cōmoda ex ipsis pro-
venientia, in feudum, id est, in titulum
perpetui quasi-dominii, acquiri potue-
runt. Sed & contingit aliquando, quod
is qui rem immobilem sibi & heredibus
suis non acquisivit, pro vitâ tamen aut
alio tempore (idq; præterquam per
modum

modum contractus) eius vsumfructum liberum, vel ius aliud commoda ex eo percipiendi consequatur. Ita Iure Mediolanensi, etiamsi Feudum sine Investiturâ constitui non potuit, (a) Si tamen Domino jubente, quis alicuius rei, nomine Feudi, possessionem accepit, licuit ei dum vixit, possessionē talitèr adeptam quasi Feudi nomine retinere. Ita etiam pro tempore vsumfructum maritus consequitur, cui (b) pater vel (c) ipsa uxor cum consensu Domini Feudum vel Feudi partem in dotem dedit.

^a Feud. l. 1. c. 25.

^b Feud. l. 1. c. 9.

^c Feud. l. 1. c.

Ad alia iura quod spectat, servitutes scilicet tam vrbanoꝝ quàm Rusticoꝝ Prædiorum, cū nihil alienum reperiatur in Libris Feudorum, conicere licet Ius Civile Romanorum apud Mediolanenses in iis omnino obtinuisse.

De Consuetudine verò Normanniæ, speciales etiam casus occurrunt, in quibus a Domino Feodi ad alium vsumfructus Feodi transfertur. Primò scilicet, quando hæres est in Custodiâ vel sub Tutelâ Domini. Nam (d) Princeps Normanniæ habere debet Custodiam

^d Cust. c. 33.

omnium in ætate minori constitutorum qui feoda nobilia ab ipso tenent: In minori autem ætate constituti dicuntur, qui nondum viginti annos omnino compleverunt; Unde præter Minoris feoda propria, Duci cedent omnia alia feoda & successiones, quæ Minori, dum in Custodiâ fuerit, devenient: Pupillis verò victus competens & necessaria suppeditanda sūt, prout ætas & Feodum postulat. Quod si femina in Custodiâ fuerit, cum ad annos nobiles pervenerit, cum consilio & licentiâ Domini, & cum consilio & consensu Amicorum, prout generis nobilitas & Feodi valor requisierit, maritari & Feodum e Custodiâ resumere debet. Sed (e) & alii Domini præter Ducem qui Tenentes nobiles habent, eorum hæredibus in minori ætate constitutis, etiam Ius Custodiæ obtinent. Edificia verò, maneria, boscos, prata & gardina, stagna, molendina pascua, piscarias, & similia, quorū fructus percipiunt, in statu debito tueri debent.

f Cust.c.cod.

Secundo de Consuetudine Normannia, (f) Maritus non solum Feodi Vxoris Vsumfructum, dum ipsa vivit, percipit,

percipit, sed & si ex ea heredem procreavit, quem vivū natum esse constat, etiam si Vxor moriatur, omnis terra, quā iure uxoris tempore mortis possidebat, ad ipsum pertinebit, quamdiu ab aliis nuptiis abstinuerit. Tertiō per Consuetudinem Normannia, (g) Relicta pro (h) Dotalitio vel Doario habere debet tertiam partē totius feodi, quod maritus suis matrimonii contracti tempore dignoscitur possidere: Maius autem dotalitium habere non potest, quā tertiam partem feodi, minorem potest, secundum Conditiones in contractu Matrimonii initas. Nam si consentiūt dotari de Mobili vel de speciali aliquā terrā, illud post mariti obitum debet ei pro dote sufficere. Nulla etiam mulier obtinet Dotalitium de feodo Mariti sui, si maritus Contracto Matrimonio decessit, priusquam in idem cubiculum reciperetur. Tunc enim Mulier ad Dotalitium ius habet, cum sponsa mariti sui cubiculum subintravit. Sed nec Dotalitium obtinet, si inter ipsos divortium contingit: Illa enim sola dotanda est de mariti sui Feodo, quæ tempore mortis eidem coniuncta fuit.

g Cust. c. 102.

h Hot. v. Dotalitium.

De Acquisitione Rerum
Mobilium.

*Acquisitio rerum Mobilium est, ex qua
quis earum Dominium consequitur;
necpote, ex Occupatione, donatione,
usucapione, ex testamento, vel succes-
sione ab intestato, aut quovis alio ti-
tulo Iuris Gentium, aut Civilis, qua-
tenus Iure Feudali comprobatur.*

Modi acquirendi res Mobiles, de
Iure Mediolanensi iidem etiam
videntur qui de Iure Civili, nisi quod
in aliquibus fortassis Ius Regalium dis-
crimen faciat. Ita enim cum de Iure
Civili fera bestia, volucres, & pisces
fiant capientium; de iure Feudali, Ius
venandi, aucupandi, & piscandi (eti-
amsi, inter Regalia, ut & multa alia, non
numerentur) (a) ex multorum Inter-
pretum sententia ad Regalia pertinent,
& quæ iis modis acquiruntur, de iure,
non capientium, sed Principis aut eius
cui Princeps hoc ius concessit, fiunt.

• Arnif. de
Iure Maieft:
l. 3. c. 4. nu. 11.

Sed & de Consuetudine Normanniae,
 circa acquisitionem Mobilium, multa
 specialia sunt a Iure Civili aliena. Eo
 enim Iure, non solum (præter Iuris Ci-
 vilis Regulas) (b) Thesaurus inventus,
 (c) Res derelictæ, & (d) ex naufragiis
 ad terram appulsæ, Principi vel Domi-
 no Feodi, non inventori, acquiruntur:
 Sed & in huiusmodi acquisitione etiam
 observandum, quod (e) Dominus Feodi
 in cuius terram wreccum appulit, illud
 in littore vel iuxta litus saluum custo-
 diri faciet, donec per Iustitiarium in-
 spectum fuerit, deinde in custodiam re-
 cipere debet, & usq; in annum & diem,
 si res servando servari possunt, custodire;
 si verò res sit peritura, retentis de eâ
 signis intrinsecis & extrinsecis, autori-
 tate Iustitiarî venditioni exponere, &
 si quis infra tempus prædictum qui eva-
 sit ex naufragio, dictum veriscum vel
 partem eius per testimonium fide dig-
 norum & per signa probaverit, illi re-
 stituere debet; aliter anno & die elapso
 domino feodi remanebit. Sed & quædam
 sunt quæ (utcumq; Domini feodorum ex
 concessione vel præscriptione rerum a-
 liarum

b Cust.c. 18.

c Cust.c. 19.

d Cust.c. 17.

e Cust.c. 19.

f Cust.c.19.

liarum acquirendi ius habent) ad Prærogativam Principis pertinent , ubi-
cunq; inventa fuerint, veluti (f) aurum
& argentum tam in vasibus quàm in
monetâ, si viginti librarum quantita-
tem excedat; item, equi bello apti, id
est, frani patientes, Canes celeres, Ac-
cipitres, Choralium, Lapidēs pretiosi,
emeraldum, varium & griseum, & pelles
sebellinæ, quæ ad aliquem usum homi-
num non sunt deputatæ, & omnes tor-
celli sive fasciculi pannorum integro-
rum ligati, & omnes pisces crassi, ut ba-
lænæ & sturgeonæ quæ ad terram per-
venerint vel captæ fuerint. Itèm, hoc
Iure (g) *Donare & retinere* nihil ope-
ratur. *Donare* verò & *retinere* est quan-
do is qui donat potestatem retinet de
rebus donatis libere disponendi, vel in
possessione earundem remanet.

g Cust.refor-
mat.Art.444.
& Art. 445.

Deniq; circa Testamenta & successi-
ones in bonis mobilibus defunctorum,
quædam sunt in hoc Iurè quæ a Iure Ci-
vili discrepant. Quippe (h) omne Te-
stamentum confici debet coram Curato
sivè Parocho, Notario sivè Tabellione,
& in præsentia duorum testium idoneo-
rum

h Cust.refor-
mat.Art.412.

sum qui vigesimum annum compleverunt, nec sint Legatarii, coram quibus a Testatore voluntas declarari debet, deindè testamentum legi, & ab ipso signari, si signare valeat, sin minus, ab iis qui præsentes sunt. Item, (i) Testamen-

i Art. 413.

tum scriptum & signatum manu propriâ Testatoris, validum est, etiamsi solennitates prædictæ observatæ non sint.

(k) Vir caelebs vel qui liberos non habet, postquam vigesimum annum complevit, potest disponere de bonis mobilibus, cuicunq; voluerit : Qui sextum annum complevit filius sive filia, potest disponere de tertiâ parte Mobilium quæ ad se spectant. (l) Bastardi possunt dis-

k Art. 414. &
415.

ponere de bonis mobilibus non minus quàm Legitimi. Fæmina coniugata non potest de re aliquâ disponere, (m) Nisi

l Art. 416.

consentiat maritus, aut in tractatu Matrimonii ita conventum fuerit. (n) Te-

m Art. 417.

stator qui liberos vivos habet aut ab iis descendentes, non potest disponere de bonis mobilibus plusquam de tertiâ parte, in quâ etiam expensæ Funeris contineri debent. (o) Nihilominus, is

n Art. 418.

qui habet filias iam in Matrimonio viris

o Art. 419.

con-

p Art. 420.

q Art. 423.

r Art. 424.

s Art. 394.

t Art. 395.

coniunctas, postquam liberatus est de earum dotibus, potest de medietate disponere, & alia medietas ad uxorem pertinebit; (p) Si uxor prædefuncta sit, de omnibus disponendi potestatem habet. (q) Mulier vidua liberos habens non potest disponere in Testamento plusquam de tertiâ parte mobilium. Pater aut Mater in Testamento non potest disponere de bonis Mobilibus plus uni liberorum quam alteri; (r) Qui vero liberos non habent, possunt dare cui voluerint quantum ipsis visum fuerit.

Post mortem Mariti (s) Vidua intra quadraginta dies potest renunciare successioni in bonis Mariti, præstito prius Iuramento, quod nihil percepit nec celavit de Bonis Mobilibus. Quo in casu Dotarium tantum obtinebit, & bona Paraphernalia a debitis libera. (t) Et Bona Paraphernalia intelligi debent de bonis mobilibus quæ mulieris usui inserviunt: cuius generis sunt lecti, vestes, lintea, & alia consimilis Naturæ, de quibus Iudex viduæ competentem distributionem faciet in specie, iuxta qualitatem ipsius Viduæ & Mariti, convocatis

ris Hæredibus & Creditoribus: proviſo quòd dicta bona non excedant medieta- tem tertiæ partis mobilium, & nihilo- minus ubi mobilia erunt minima, illa habebit, lectum, robam, & ciſtam ſuam.

Cuſt. c. 20. & 21.

Comment. ad c. 21.

Cuſt. c. 20.

Cuſt. c. 21.

Quod ſi quis ſine Teſtamento dece- det, generaliter pertinet ad Epiſcopum Dioceſanum de eius Catallis diſponere, & eadem diſtribuire. Uſurariorum ve- rò defunctorum Catalla de antiquâ con- ſuetudine Duci deveniunt. At Uſurari- us non habetur niſi qui infra annum & diem ante deceſſum Uſurariam pravita- tem exercuit. Item Catalla eorum qui ſeipſos occidunt, Princeps habere de- bet; niſi quis aliquo infortunio periit, vel amens, ſivè veſanus, ſeu peſte phre- neticâ correptus, interemptus ſit.

S E C T. 5.

De Contractu Feudali, & de Con- tractu circa Feudum.

Contractus Feudalis eſt Conventio ex cauſâ Iure Feudali comprobatâ. Eſt q̃, vel de Feudo, vel de Iure in Feudo, vel de rebus Mobilibus.

Con-

Contractus de Feudo est qui ipsam Feudum respicit, ut potest qui intervenit in Communionem in Feudo, de fructibus vel partibus Feudi dividendis, inter Feudi participes; & in Alienatione Feudi, de Feudum vel evictionem praestando, inter diversos Vasallos; & alios.

POST Acquisitionem Feudalem, modi Contrahendi Iuri Feudali consentanei considerandi sunt: Et primo, de Iure Mediolanensi, Communio in Feudo contingebat, cum (a) duo Fratres vel alii ab eodem Domino in novo Beneficio investiti sunt; & cum plures (b) Filii in Feudum Paternum succederent. Et, quamvis antiquitus nec (c) Feudum, nec Feudi partem alienare licuit, postea (d) cum Domini, & (e) Agnatorum (si Feudum Paternum erat) consensu, distrahere permittebantur. Quod si quis Feudum Vendidit, Emptori de (f) Evictione, id est, de praestando Proprietatem vel Interesse tenebatur.

a Feud. l. 2.

tit. 18.

b Feud. l. 2. t.

26. §. 8.

c Feud. l. 2. t.

52.

d Ibid.

e Feud. l. 2.

tit. 39.

f Feud. l. 2.

tit. 8. & 80.

g Cust. c. 26.

De consuetudine Normannia (g) etiam Com-

Communione in Feodo Obligatio oritur, in Feodo Nobili inter sorores, vel in Feodo ignobili inter Fratres coheredes vel eiusdem Feodi participes, priusquam hæreditas dividatur. Item, quodam modo contingit inter eos qui pascua vel loca quædam communia habent: quod inter Feodatarios quædam Cust. c. 8. terræ quodam tempore sunt defensivæ, quodam communes: defensivæ sive clausæ, sunt terræ cultæ, quarum fructus per bestiarum accessum facile perderentur. Sed & terræ vacuæ, à Medio Martis vsq; ad Festum Sanctæ Crucis in Septembri defenduntur, alio tempore sunt communes, ita ut animalia sine Pastore per eas errare possint, exceptis capris, porcis, & animalibus noxiis, quæ omni tempore custodiri debent. Deniq; hoc etiam Iure circa ipsum Feodum contrahitur, quando Feodum venditur: Quod de Feodo Nobili fieri non Cust. c. 29. potuit sine speciali assensu Domini, nisi de Feodo tertia pars vel tantum remaneret ut iura & servitia Domini solvi & præstari possent. Cum vero venditur Cust. c. 50. Feodum, plerunq; etiam sic contrahitur,
C quod

quod is qui vendidit defensionem proprietatis vel evictionem prestare in se suscipiat, quod vulgo garantizare dicitur.

S E C T. 6.

De Contractu de Iure in Feudo.

Contractus de Iure aliquo in Feudo est qui de usufructu vel alio jure in Feudo initur, utpotè cum locatur Feudum ex quo Ususfructus Feudi pro tempore contrahitur, vel oppignoratur Feudum pro cautione debiti solvendi.

a Feud. l. 2.
tit. 9.

IN Libris Feudorum Mediolanensium, quæ de contractibus de iure in Feudo habentur, à Iure Civili parùm differunt. Et eo Iure Vasallus Feudum locare potuit, nisi locatio esset fraudulenta alienatio, veluti libellarius contractus quo pro vili aliquâ pensione utpotè duorum denariorum Feudum perpetuò utendum concedebatur. Sed & Feudum in pignus dari potuit; quod si quis rem aliquam sine consensu Domini pignori obligaret, eo pacto ut si statu-

to tempore pecunia soluta non esset, res
esset Creditoris, quodocunq; pecuni-
am solvendo, pacto non obstante pignus
recuperare potuit.

Eodem modo de Consuetudine Nor-
mannie (c) Feodum vel pars Feodi c Cust. c. 112.
& 114.
locari potuit ad certum tempus, quod
vulgo Firma dicitur. Sed & eodem iure
dupliciter oppignorari consuevit, ita
(d) ut vadium sive pignus vel vivum d Cust. c. 114.
vel mortuum constitueretur. Vadium
vivum est quod ex suis proventibus li-
beratur, ut cum terra traditur in Vadi-
um pro centum solidis vsque ad tres an-
nos, ita ut elapso anno tertio reddatur
obligatori omnino libera, in quantum
pecunie creditæ a proventibus eius-
dem perceptæ sint. Mortuum autem
dicitur Vadium quod se de nihilo redi-
mit, veluti cum terra alicui oppignora-
tur pro centum solidis, eâ conditione
quod quando is qui oppignoravit reci-
pere velit, centum solidos restituat. Et
huiusmodi Vadium recipere, species
Usuræ illicitæ habetur.

De Contractu de re mobili.

Contractus de re Mobili est qui de re Mobili vel de iure aliquo circa rem mobilem instituitur: isq; sive rei traditione, sive solo consensu, sive scriptis aut verbis conciliatur.

DE Contractibus aliis præterquam de ipsis Feudis aut iuribus in Feudis constitutis, in Libris Feudorum Mediolanensium nihil occurrit. Vnde conicere licet in iis omnino Ius Civile observatum fuisse.

Nec quæ in Consuetudinario Normannico reperiuntur, ab eo iure multum abhorrent. In quo Obligationis & Actionis legitimæ causa habetur, (a) si quis ab alio pecuniam mutuo vel equum commodato acceperit: item (b) si quis ex causâ aliquid alteri promiserit. Nam ex promisso nemo debitor constituitur, nisi causa legitima promittendi præcesserit: item (c) si quis se pro alio plegium vel debitorem constituerit. Nam eo Iure Plegii alii simplices, alii debitum retinentes

a Cust. c. 87.
& 88.

b Cust. c. 88.
& 91.

c Cust. c. 60.

retinentes dicuntur. Plegiatio simplex sic contrahitur: Ego Plegio *A*, id est, spondeo pro *A*, quod reddet *D* centum solidos ad Festum Natalis Domini; & huiusmodi Plegiatio idem est quod Fide-iussio. Plegiatio autem dicitur debitum retinere, quando quis cum alio se constituit principalem debitorem. Atq; hæc de Contractibus iuri etiam Feudali consentaneis.

S E C T. 8.

De Delicto Feudali, & de Delicto contra Dignitatem Principis.

Delictum Feudale est quod contra Ius Feudale committitur: nimirum quod contra Dignitatem Principis, quod contra Pacem, & quod contra Honestatem vel Utilitatem privatam perpetratur.

Contra Dignitatem Principis admittuntur, Proditio, Rebellio, Seditio, et alia, ex quibus Princeps vel Imperium immediate ladi potest.

Sic v^t Contractus Feudalis habetur qui iuri Feudali est conformis vel ab eodem instituitur; ita Delictum Feudale est quod iure Feudali improbat^r. Cuius generis sunt cum Criminalium Delicta omnia quae Iure Civili condemnantur, etiam si fortassis sub diversis rationibus considerentur. In his vero de Iure Feudorum Mediolanensium, crimen vel delictum gravissimum cense^tur quod contra Coronam & Dignitatem Principis admittitur, veluti crimen Laesae Maiestatis, Rebellionis, & Sediti^onis, (a) cum aliqui quomodocunque publice vel occulte contra honorem Principis & fidelitatem, Rebellionis opera faciunt, & contra imperii prosperitatem aliquid machinantur, vel contra Officiales Principis in his quae ad officium iis commissum pertinent rebelles existunt.

¶ Feud. Extrav. H. 7. tit. 1. & 2.

In Consuetudinario Normannico huius generis habetur. (b) Proditio cum quis Ducis inimicis manifestis contra ipsum consilium vel auxilium praebet. Item (c) si quis in Castrum Ducis hostes introduxerit vel introducere conatus

¶ Cust. c. 14.

¶ Cust. c. 72.

tus

tus sit. E quibus, de aliis eiusdem naturæ statuere licet.

SECT. 9.

De Delicto contra Pacem.

Delictum contra Pacem est quo Pax violatur, id est, quod Vi & Armis plerunq; geritur, veluti Homicidium, Raptus, Vulneratio, Mutilatio membrorum, Latrocinium, & similia.

IN Libris Feudorum huius generis crimina sub Feloniz nomine comprehenduntur, & tanquam gravia & enormia censentur. Veluti, (a) si quis a Feud. l. 2. hominem infra pacem constitutum occiderit, tit. 27. (b) si quis alium infra pacis E- b Ibid. dictum vulneraverit, (c) si quis absque c Ibid. sanguinis effusione fustibus percusserit, (d) si quis publicè latrocinatus fuerit, d Ibid. §. 6. (e) si quid quinq; solidos valens furatus e Ibid. §. 8. fuerit; & similia.

Item de Consuetudine Normanniæ flagitia graviora habentur (f) *Murdrum* f Cust. c. 68. siue homicidium voluntarium cum quis aliquem in pace Ducis felonice occidit,

- g Cust.c. 10. (g) defloratio Virginis violenta, (h) me-
 h Cust.c. 73. haymium sive mutilatio membrorum
 i Cust.c. 74. vel vulneratio sanguinolenta, (i) assal-
 k Cust.c. 10. tus violentus, (k) voluntaria domorum
 l Cust.c. 70. incendiatio, (l) Roberia sive Latrocini-
 um, & alia quæ tam in præiudicium
 tranquillitatis publicæ quàm ad lationē
 singulorum sunt.

S E C T. 10.

*De Delicto contra Honestatem
 & utilitatem privatam.*

*Delictum contra honestatem vel utilita-
 tem privatam, est ex quo alicuius per-
 sonæ contumelia, vel rebus damnum
 inferitur.*

Postremo, notanda sunt etiam deli-
 cta quæ ad iniuriam vel damnum
 privati alicuius inferuntur. Et de iure
 Mediolanensi huc referre licet imprimis,
 quæ si contra Dominum supremum
 essent admissa, vasallum Proditionis Re-
 um facerent, contra Dominum inferio-
 rem, Ingratitudinis arguunt: ut, (a) si
 quis hostiliter adversus Dominum se
 gesserit

a Feud. l. 2.
 tit. 57.

gesserit, (b) si sciens Domino insidias
 strui eum certiores non fecerit, (c) si
 Dominum in acie periclitantem desc-
 ruerit, (d) si uxorem vel filiam Domini
 corruperit, & similia. Deinde, quæ in
 Convassallos contumeliosè geruntur, ut-
 pote (e) si quis aliquem absq; sanguinis
 effusione percusserit, (f) si crines eius
 aut barbam expilaverit, (g) si quis ali-
 quem temere absq; percussione invase-
 rit, & calidâ manu, verberibus, & contu-
 meliis malè tractaverit. Damnum in re-
 bus illatum habebatur, si quis in alieno
 agro animalia sua pabulare permiserit
 vel fructus devastare. (h) Licuit tamen
 per terram transeunti prope viam e-
 quum suum ad refectionem & reparati-
 onem pabulare, item vti herbâ & viridi
 sylvâ sine vastatione aliquâ pro suâ
 commoditate & usu necessario.

Secundum consuetudinem Norman-
 niæ, huius generis delicta contra perso-
 nam hominis privati, sunt simplex per-
 cussio, & iniuria verbalis. (i) Simplex
 percussio est ex quâ nec mortis, nec mu-
 tilationis impendit periculum. (k) In-
 iuria verbalis est quoties convitium ali-
 quod

b Feud. l. 2.
tit. 28.

c Feud. l. 2,
tit. 24.

d Feud. l. 1,
tit. 5.

e Feud. l. 2,
tit. 27.

f Ibid.

g Ibid.

h Feud. l. 2,
tit. 27. in fine.

i Cust. c. 84.

k Cust. c. 86.

quod persona alicuius ab alio irrogatur. Et Convitia quaedam criminalia sunt, quaedam simplicia: Criminalia quorum actum si perpetratum fuisset, perpetranti corporis vel membrorum dispendium infligeretur; ut, si quis alteri homicidium vel latrocinium imputaret. Simplicia sunt, cum quid obicitur, ex quo, si verum esset, mortis vel mutilationis periculum nullum impenderet. Denique hoc etiam Iure alicui in rebus iniuria inferri videtur, (1) si cui in gramine vel segete damnum sit illatum. Item, si in boscis, stagnis, *garennis* sive locis in quibus cuniculi includuntur, aliquod incommodum indebitè procuretur. Et hæc etiam de Delictis iure Feudali improbat.

1 Cust, c. 6.

DE-

DESCRIPTIO

Iudicii Feudalis.

PARS SECVNDA.

SECTIO I.

De Iudicio Feudali.

Iudicium Feudale est quo Causæ Feudales deciduntur: In quo respicitur Curia, Cognitio, et Coercitio Feudalis. Curia Feudalis est Forum sive Tribunal, cui Feudatarii subijciuntur; estq; vel Domini supremi, vel Domini intermedii. Curia Domini supremi est in qua causa cujuscunq; generis à Iudicibus Regiis terminantur. Curia Domini intermedii est, in qua, pro Iurisdictione infra Feudum concessâ, à Iudicibus aliis lites dirimuntur. Cognitio Feudalis

alis est mos veritatem in Controver-
siis explorandi: scilicet, per Acta Cu-
riae sive scripta authentica, per Pares
Curiae sive sententiam Convassallorū,
per Duellum sive singulare certamen,
& per Purgationem sacramentalem,
qua Iuramento partis & aliorum fide
dignorum transigitur. Coercitio Feu-
dalis sive modus mandata & decreta
ad effectum deduci compellendi, est di-
strictio Mobilium, missio in possessio-
nem Immobilium, Arrestatio persona-
rum, & Bannitio. Deniq; hac Indi-
cia sunt vel Acquisitionis, vel Con-
tractus, vel Delicti Feudalis.

VT Ius Feudale quid cuiusque sit
 definit: ita Iudicium Feudale su-
 um cuique tribuit. Et ad hoc instituta
 sunt Curiae sive Tribunalia in quibus li-
 tes & controversiae ritè & legitimè de-
 ciduntur. Et haec Curiae, de Iure Medio-
 lanensi, praecipuè ad Imperatorem sive
 Dominum supremum, maximè in cau-
 sis gravioribus, pertinebant. Ita enim
 (a) si contentio erat inter primi ordi-
 nis Vasallos, veluti Duces, Marchi-
 ones,

a Feud. l. 1.
 tit. 8.

ones, & Comites; vel si (b) de beneficio Regali controversia fuisset, in Curia Imperatoris disceptabatur. Sed & à Iudicibus aliis ad Imperatorem (c) Appellationes interponebantur: Multo magis (d) Capitales causæ à Iudicibus Imperatoriis decidi debuerunt. Sed & Domini intermedii suas etiam Curias habebant. Nam si inter inferiores Vassallos essent controversiæ, in Curia Dominorum, scilicet Ducum, Marchionum & Comitum terminari consueverunt.

b Feud. l. 2. tit. 34.

c Feud. l. 1. tit. 22.

d Feud. l. 2. tit. 27.

In Consuetudinario Normanniæ definitur Curia, (e) Congregatio eorum, certo loco & die assignato, per quos jus est super querelis placitantibus exhibendum. Et (f) Princeps Normanniæ principaliter Curiam tenet de omnibus injuriis quæ ad suam pertinent dignitatē, veluti de Monetâ, & similibus, itēm de placitis Gladii & de omnibus aliis rebus ad Laicalem Curiam pertinentibus de quibus querimonia ad ipsum delata est. Eiusq; Iustitiiarii, vel maiores sunt, ut Senescallus & Magistri scaccarii, vel minores, ut Ballivi & Vicecomites. (g) Solebat

e Cust. c. 93.

f Ibid.

g Cust. c. 102.

b Cust. c. 56.

i Ibid.

k Cust. c. 4.

l Ibid.

lebat enim antiquitas quidam Iustitia-
rius ceteris superior per Normanniā di-
scurrere, qui seneschallus Principis vo-
cabatur, qui quod alii inferiores omise-
rant corrigebat, & singulis trienniis (sin-
gulas partes Normanniæ) & Baillivas
visitabat. Item (b) Scaccarium erat Con-
gregatio Iustitiariorum superiorum, ad
quos pertinet ea corrigere quæ Bailli-
vi & minores Iustitiiarii minus iuste fe-
cerunt, & unicuique quasi ex ore Princi-
pis ius reddere, & tanquam eius oculis
circumspicere quæ ad eius honestatem
& dignitatem pertinent. Et (i) quic-
quid in hac Curia per solenne Iudici-
um factum fuerat, inviolabiliter ab om-
nibus observari debet. Baillivi, intra
Baillivas sibi commissas, Iustitiandi ha-
bent potestatem: (k) sub quibus consti-
tuti sunt Subiustitiiarii ad iuris officia ex-
equenda, veluti Vice comites & spathæ
sive gladii servientes. (l) Hi Baillivi in-
stituti sunt ad conservandum pacem, ad
terminandum lites sive querelas, ad de-
struendum latrones, homicidas, incen-
diarios, & alios facinorosos. Horum dies
Iudicii *Assisa* vocantur. Et definitur
Assisa

(m) *Assisa* Congregatio militum & *m* Cust. c. 24.
 hominum prudentum cum Baillivo
 certo loco & tempore per intervalla
 quadraginta dierum, vt de auditis in
 Curiâ iudiciam & iustitia exhibeatur.
 Et in hac etiam Curiâ quod factum est
 in iure firmitatem perpetuam obtinere
 debet. (n) Ad officium Vice-comitis
 pertinet, Placita tenere, vias antiquas, *n* Cust. c. 5.
 semitas & limites aperire, aquas trans-
 motas ad cursum debitum reducere, de
 malefactoribus, veluti de seditiosis, ho-
 micidis, incendiariis, violentis virgi-
 num defloratoribus, & cæteris (o) cri- *o* Cust. c. 6.
 minosis, diligenter inquirere, & quos
 culpabiles invenerit tamdiu tenere car-
 ceri mancipatos, quousque inquisitioni
 publicæ se subdiciant, vel per legem Pa-
 triæ liberati fuerint. (p) Spathæ servi- *p* Ibid.
 entes, *summonitiones* & præcepta Assi-
 sarum facere debent, & ea quæ in iure
 decreta sunt exequi: Et ideo Spathæ
 servientes dicuntur, quia gladio & ar-
 mis coercere debent omnes malefacto-
 res & alios qui de crimine aliquo diffama-
 ti sunt, vel fugiunt: & ad hoc princi-
 paliter instituti fuerunt, vt per eos paci-
 fici

¶ Cust. c. 6.

¶ Cust. c. § 3.

¶ Feud. l. 2.
tit. 2. & 3 2.

¶ Feud. l. 1. tit.
21. & l. 2. tit.
§ 5.

¶ Feud. l. 2. tit.
27. & 36.

¶ Feud. l. 1.
tit. 26.

fici in pace protegantur, & malefici vi-
gore justitiæ puniantur. Atq; hujusmo-
di fuerunt Curia Principis sive Ducis
Normannia; a quibus si quis Jurisdictio-
nem ad alias Curias transferre vellet,
per Iudices coercendus erat. (4) Sed
& Nobiles & Milites qui habent francas
sergenterias, Feoda Loricæ, & alia Feo-
da franca, habent Curias de suis residen-
tibus in simplicibus querelis levibus &
grossis, de mobilibus hæreditatibus &
Latrocinio, (5) etiam si per duellum ha-
beant terminari.

Ad modos Cognoscendi sive explo-
randi veritatem quod attinet, de Iure
Mediolanensi quandoq; (6) Breve testa-
tum, id est, instrumentum a Paribus
Curia subscriptum, ad fidem faciendam
adhiberi debuit: (7) quandoq; iuxta
laudamentum Parium sive sententiam
Parium Curia, id est Convassallorum qui
de causâ cognoscebant, iudicium fere-
batur: sed & (8) quandoq; Duello sive
singulari certamine lis dirimebatur, in
quo qui succubuit, idem etiam & causâ
cadebat. Deniq; (9) in nonnullis con-
troversis per Sacramentum lis decide-
batur.

ipsum, cum quis proprio iuramento se
purgaret, ut duodecim alios sacramen-
tales adduceret, qui de credulitate eius-
dem iuramento attestarentur. §. iij.
Sed & de Consuetudine Normannia,
causarum merita explorabantur, per
Recordationem, per Inquisitionem, per
validationem Duelli, & per Validationem
Legis. Primo (y) Recordatio erat, y Cult. c. 13
cum hoc quod factum est dictum fuit
in Curia per testimonium Recordato-
rum recitabatur, unde quod de super iur-
dictatum est observari debet. Quodam
enim sunt in Curia placitando, quadam
denunciando. Placitando, quæcumque
nota querelæ occasione deducuntur,
denunciando, sunt Venditiones, Affor-
nationes, & huiusmodi, quæ ideo sunt
in Curia ut eius Recordationis retine-
ant fidei mentum. Suntque diversa genera
Recordamentorum; cum unum sit Curia
Principis, alterum Scaccarii, alterum
Assisarum. Curia Principis, quod fiebat
coram Domino Rege. Scaccarii vel
Assisarum, quod coram Iudicibus, Scac-
carii vel Assisarum factum fuit. Et cum
antiquitus Recordatores, id est, personæ
in

in Curiâ assistentes de iis quæ coram ip-
 sis gesta sunt, vivâ voce testimonia pro-
 ferrent, illud tandem in defuetudinem
 abiit, & ad evitandum moram & discor-
 diam quæ circa Recitationes contin-
 gebant, scripturæ earum loco adhibe-
 bantur. Secundo de Causæ meritis per
 Inquisitionem cognoscebatur: Estq;

¶ Cust.c. & c.
 9.

(2) Inquisitio Recognitio veritatis il-
 lius rei super quâ contentio ventilatur
 per sacramentum duodecem hominum
 militum vel aliorum fide dignorum, qui
 neutri parti aliquâ occasione sunt sus-
 pecti. Et huiusmodi Inquisitio tenenda
 est per eos qui infra vicinetum nati &
 diu commorati sunt, si tales inveniri
 possunt. Et de vicineto (a) illos dicimus

a Cust.c. 115.

b Cust.c. 69.

qui intra Leucam in Parochiâ vel Paro-
 chiis adherentibus commorantur. (b)
 Idem *Iuratores* dicuntur, qui præstito
 in Curiâ corporali Sacramento tenen-
 tur de querelis *verum dicere* prout iis a
 Iustitiariis inculcatum fuerit. Tertius
 Modus explorandi est per yadiationem
 Duelli, quæ & *Lex apparens* dicitur. In
 quo sic proceditur: In die scilicet Du-
 ello assignato, (c) Pugiles ante horam
 meridiei

c Cust.c. 68.
 & 127.

meridiei in Curia comparere debent, in tunicis cum scutis & baculis cornutis armati, capillos super aures rotundè adæquatos habentes: cumq; uterq; eorum se Iustituario obtulerit, Duelli verba per Iustitiarium debent recitari; & deinde ad campum ducendi sunt pugnaturi, & quatuor milites eligendi sunt qui Campum custodiant, omnesq; alii federe debent in Coronâ, & bannum Ducis proclamatur, ne quis, sub penâ vitæ & membrorum, verbo vel facto alicui pugilum auxilio vel impedimento sit. Tum Pugiles præstitis invicem iuramentis, de veritate causæ, & quod forcecias non adhibeant, & peractâ cōpetentèr oratione, pugnam incunt, & si Defensor se usq; ad stellas de nocte in celo apparentes defendere poterit, victoriam consequitur. Quartus modus Vadiatio Legis sive (d) Desramia dicitur, quæ est lex quædam per quam in simplicibus querelis reus factum quod a parte adversâ ei obicitur se non fecisse declarans, ad purgandum se, per sacramentum suum & coadiutorum, admittitur: quod cum fecerit, accusatus se liberabit,

d. C. 1. 2. 6.

betabit, & accusans in emendâ rema-
nebit.

Deniq; de Iure Mediolanensi, inter
modos Coercendi seu ea quæ mandata
& decreta sunt executioni demandandi,
inveniuntur districtio Bonorum mobili-
um, missio in possessionem immobilium,
Incarceratio, & bannitio seu proscriptio.

Haec ulter de Consuetudine Nor-
mannæ, Coercitio sive Iustitiatio, quæ
est coactatio super aliquem facta ut
iuri pareat, fit per mobile, per feodum,
per corpus, & per bannitionem. Per
Mobile, nimirum per captionem & de-
tentionem pecorum aut aliorum mobili-
um quæ infra feodum vel Iurisdictionem
deprehenduntur, per feodum, cum ali-
us in feodi possessionem mittitur, per
corpus, id est per Corporis Captionem
& detentionem in Carcere. Sed & (e)

e Cust. c. 23.

& c. 24.

si quis conetur iudicium subterfugere,
ad tres continuas Assisas vocari debet,
ad quartam Assisam recitatâ causâ &
subterfugio, debet For-bannizari, ita
quod si quis eum post lapsum huius As-
sisæ invenierit, ipsum debeat vivum vel
mortuum reddere Iustitiano, vobis eum

adsted

c. 11

capere

capere non poterit, clamorem patrie,
qui dicitur *hæron*, post ipsum excitare.
Et hæc de Iudicio Feudali.

SECT. 2.

*De Iudicio Acquisitionis Feudalis,
& de Iudicio Acquisitionis
Feudi.*

*Iudicium Acquisitionis Feudalis est, in
quo agitur de rei alicuius Feudalis
Acquisitione juri Feudali conformi.
Estq. Iudicium Acquisitionis Feudi,
Acquisitionis juris in Feudo, & Ac-
quisitionis rerum Nobilium.*

*Iudicium Acquisitionis Feudi est
in quo agitur de Acquisitione Feudi,
utpote cum inter Dominum & Vasa-
llum, vel inter Vasallum & alium de
possessione vel proprietate Feudi litis
est.*

In libris Feudorum Mediolanensium
& si Actionum formulæ non occur-
rant, litium tamen sive controversiarum
nonnullarum causæ reperiuntur. Ita circa

34 *Descriptio Iudicij*

- Acquisitionem Feudi contentionum
 causa habentur, (a) Si de Investiturâ
 Feudi novi inter Dominum & Vassallum
 sit controversia, (b) Si quis contra Do-
 minum contendat Feudi successionem
 ad se pertinere, asserens paternum esse,
 (c) Si filia contra Agnatos Feudum fa-
 minam vindicet: Item, (d) Cùm quis
 ab alio se spoliatum queritur, & similia.
 In quibus Controversiis, (e) Si conten-
 tio de Beneficio inter Capitaneos orta
 sit, coram Imperatore finiri debuit; (f)
 si verò inter minores Valvasores, & Do-
 minum, per Iudicem iudicio Parium de-
 finiri potuit; si inter duos vassallos, ip-
 sius Domini erat cognitio. (g) Ad pro-
 bandum verò Investituram novam, Pa-
 res Curia: ut plurimum requirebantur,
 sed & per Breve testatū probari potuit.

De Consuetudine Normannia: ad fun-
 dandū iudicia, Brevia sive rescripta certa
 pro naturâ causarum ad Vice-comitem
 sunt instituta. Et pro iudiciis in quibus
 de Feodis controversitur, in aliis ius
 Possessionis, ut in Brevi *nova Disseisina*,
 & in Brevi *de morte Antecessoris*; in
 alijs ius Proprietatis deducitur, ut in
 Brevi

Brevi *de iure apparente*, & in Brevis *de*
stabilibus. (b) Breve *nova Disseisine* in b Cust. c. 94.
 "hac verba instituitur: (c) Præcipe
 "Titio quod sine mora Getæ possessio-
 "nem restituat terræ apud B. de cuius
 "possessione cum iniuste post ultimum
 "Augustum eiecit, quod nisi fecerit,
 "submone cognitionem de Vicineto
 "quod sit ad primas Assisas Baillivæ
 "ad recognoscendum &c. Et terram in-
 "terim videri facias & esse in pace.
 "Recognitio ab ultimo Augusto fieri
 debet, quando de terris agitur quatum
 fructus eo tempore percipiuntur; in
 aliis, ab iis temporibus fieri debet in
 quibus aliquid præstari consuevit. (i); Cust. c. 99.
 Breve *de morte Antecessoris* sub huius-
 modi concipitur forma: si Titius dede-
 "rit *plegias* de clamore suo prosequen-
 "do, submone *Recognitionem* de Vici-
 "neto quod sit ad primas Assisas Bailli-
 "væ ad Recognoscendum si Nicolaus
 "fuit *seisimus* hoc anno quo mortuus est
 "de Terrâ apud G quam Sempronius
 "ei deforciavit, & utrum Titius sit pro-
 "pinquior hæres ad habendum succes-
 "sionem, & interim terra videatur, &
 sit

sit in pace. In Recognitione huiusmodi
 attendendum est, utrum Antecessor sei-
 situs erat. Et seiscitus aliquis dicitur, cum
 per ipsum vel nomine ipsius vel ad o-
 pus ipsius seiscitus sive possessio habeatur.
 Et nullus annos discretionis attingens,
 hanc Recognitionem habebit, nisi
 Breve ceperit infra annum & diem quo
 Antecessoris illius mors communiter
 fuerat publicata. Illis autem qui nondum
 annos discretionis attingerunt, nulla tem-
 poris contumacia praedicta, quin habe-
 ant inquisitionem supra dictam. (k) Si
 quando vero quaestio emerget, utrum
 quis heres sit legitimus, quasi in non le-
 gitimo matrimonio natus. Quia multa
 Matrimonia in occulto fiunt, nec sunt
 publice manifestata, de his Inquisitio
 per Sanctam Ecclesiam fieri debet, nec
 ad Curiam Laicalem spectat de his iudi-
 care. Nam si sancta Ecclesia hoc pro le-
 gitimis habet, Curia laicalis pro legiti-
 mis reputare debet. (l) *Legitima sunt*
 apparentis. Quae la in contentione Feb-
 dali sic deducitur: Ego quodor de
 " N, qui mihi disforciat quoddam feudū
 " apud R. quod Pater vel Avunculus,
 " cuius

k Cust. c. 27.

l Cust. c. 127.

" cuius sum hæres propinquior, tempore
 " pacis post Coronationem Regis Ri-
 " chardi pacificè possedit, in quo nullum
 " ius habet contra me. (m) Mentio verò m Cust. c. 113
 habetur Regis Richardi, quod cum an-
 tiquitus præscriptio solebat currere de
 triginta annis, quod tempus non erat ad
 memoriam ex facili reducendum, voluit
 Princeps Normanniæ, ut Præscriptionis
 terminus autoritate alicuius rei sollem-
 nis denotarentur; & primò terminus erat
 post Coronationem Regis Henrici;
 post, institutum fuit a Rege Philippo,
 quod huiusmodi Præscriptio curreret a
 tempore Coronationis Regis Richardi.
 (n) Ad hanc autem Querelam si in die n Cust. c. 127
 assignato querelans respondeat, hæc
 omnia denego de verbo in verbu, quod
 paratus sum defendere, in continenti
 debet tradere *vadium* suum sive pignus
 Iustitiario qui terminum competentem
 tam loci quàm temporis ad Duellum
 deducendum assignabit. Sed & huius-
 modi Controversia non solum per Du-
 ellum, (o) sed etiam per Inquisitionem o Cust. c. 87.
 Patriæ, quæ Recognitio dicitur, termi-
 nari potest. (p) Breve de *stabilia* contra p Cust. c. 115,
 com-

competit quando quis queritur Feodum
 vel terram ab eo iniuste exigi, ut de pro-
 prietate Feodi inquiratur, sub hac for-
 "mâ: Queritur N. quod G. iniuste exi-
 "git ab eo quandam terram apud R.
 "vnde petit Domini Principis Nor-
 "manniæ stabilitatem ad Recognoscen-
 "dum quis maius ius habet in illâ, is qui
 "tenet, an is qui exigit. Vnde Plebis
 receptis de stabilitate prosequenda, & Vi-
 soribus ad visionem submonitis, dies
 partibus ad Assisas est assignandus: quo
 die ad Recognitionem huius Brevis fa-
 ciendam iurari debent Milites & alii ho-
 mines fide digni qui infra Vicinetum o-
 riginem traxerunt, & veritatem de eo
 de quo queritur melius proferre possunt.

SECT. 3.

De Iudicio Acquisitionis Iuris in Feudo.

*Iudicium Acquisitionis Iuris in Feudo,
 est in quo disceptatur vel de Acqui-
 sitione ususfructus integri, vel de Ac-
 quisitione iuris cuiuscunq; particula-
 ris in Feudo alterius.*

Que-

Quemadmodū de Iure Mediolanen-
si constitutio usufructus & iuris
cuiusq; alterius a Iure Civili ut pluri-
mum pendebat: ita nihil apparet quin
Iudicia de iisdem secundum actiones Iu-
ris Civilis procederent.

De Consuetudine Normannia pro
diversis causis in quibus integer usufructus Feudi alicui debetur, quaedam
remedia sive modi agendi præscribun-
tur. Et primò quod ad Custodiam sive ^a Cust.c. 33.
Tutela attinet, (a) Heredes in primo
post vicesimum annum completum,
seisinae sive possessiones Antecessorum
suorum, & eorum quorum *Esate* sive
successiones ad ipsos tanquam propin-
quiores heredes devenire debuerunt,
per Inquisitionem revocare possunt.
Deinde (b) ratione Maritagii Iudicium ^b Cust.c. 101
instituitur, si marito obiectum fuerit de- & 121.
functam eius non fuisse uxorem: de quo,
Inquisitio tenenda est utrum de consen-
su Ecclesiae eam habuerit in uxore tem-
pore quo decessit: quod si probare ob-
tulerit, ad Ecclesiasticam Curiam re-
mittetur. Item, si negatum fuerit eum
prolem ex defuncta suscepisse; de quo
In-

c. Cust. c. 102.
& 103.

Inquisitio per vicinium fiet ubi dicitur
ortum suscepisse, Item, si post mortem
mariti heredes uxoris secundum in quo
durante eius viduitate successio impe-
diebatur, revocare velint. Præterea
(c) De Dote sive Dotalitio in Iudicio
queritur, cum Relicta contra heredes
Mariti vel contra alios possessores in
quos maritus secundum transfudit, pro dote
agit. Et duobus modis mulier dotem suam
contra detinentes requirere potest, per
Breve de dote, aut per *Recordationem*.
Conficitur autem *Breve de dote* in hac
forma: Si M. dederit Plegios de cla-
more suo prosequendo, submone Re-
cognitionem de vicineto, quod sit ad
primas Assisas Baillivæ, ad recog-
noscendum, utrum N. maritus eius
quando duxit eam in uxorem erat sei-
ficus de terra apud B. modo quo eam
dotare posset & deberet, cuius dotem
T. ei dissortiat minus iuste &c. Cum
verò in contractu Matrimonij dos de
terra specificata assignata fuit, petitur à
Iudice per *Recordationem*, id est, per
Attestationem eorum qui tempore con-
tractus interfuerunt & illud quod per
Re-

Recordationem majoris partis, dum tamen septenarium numerum attingat, recognitum fuerit, observari debet, receptis prius sacramentis à singulis de veritate recordandâ. Sed & de Dote habetur Inquisitio, cum post decessum Relictæ quæ terram in dotem ceperat, ab herede Mariti petitur: Et in hoc Iudicio inquirendum est, vtrum relictæ cuius morte Feodum illud requiritur ipsum in dotem habuerit ratione mariti sui, & vtrum requirens propinquior sit heres illius de cuius possessione dotalium factum fuerit. Deniq; si de iure aliquo particulari in terrâ vel Feodo alterius controversia esset, iisdem modis quibus de Feodo agitur, videtur agi posse.

SECT. 4.

De Iudicio Acquisitionis Rei

Mobilis.

Iudicium Acquisitionis rei Mobilis, est in quo de Proprietate rei Mobilis controversatur.

De

De hoc Iudicio in Libris Feudorum Mediolanensium, sicut de superiore, haud quicquam occurrit. In consuetudinario autem Normanniae, dicitur

• Cust.c. 87. (a) Querela de re Mobili, cum super aliquâ possessione mobili inter partes adversas contentio ventilatur: ut, cum Titius petit a Seio equum quem ab eo iniuste detinet; vel, (b) eum quis rem detinet quam ab alio recepit, cum pecora aberrantia, vel bona inventa, infra tempus requisita, non restituit; cum bona alicuius mobilia indebitè distrinxit, vel furto ablata suscepit. &c.

• Cust.c. 91.

SECT. 5.

*De Iudicio Contractûs Feudalis, &
de Iudicio Contractûs circa
Feudum.*

Iudicium Contractûs Feudalis, est in quo queritur de Contractu jure Feudali comprobato. Est q, vel Iudicium Contractûs de Feudo, vel Contractûs de iure aliquo in Feudo, vel Contractûs de re aliquâ mobili.

Que-

Quemadmodum de Acquisitione Feudorum, ita etiam de Contractibus qui circa Feuda incuntur, Iudicia instituta sunt. Et primò secundum Consuetudines Mediolanenses, (a) Quando Vasallus de Domino queritur qui ab eo Fidelitatem accepit, nec tamen eum ad Feudi possessionem realem admittit. Secundò (b) quando is in quem Feudum alienum confertur, de Evictione agit, maximè si cum de Feudo interpellatus esset, autorem suum ut eum defenderet invocavit. Tertio, cum qui in Feudo societatem vel Communionem habent, de fructibus vel expensis in Feudo communi, litem intendunt, vel de Feudo dividendo iudicium incunt.

a Feud. l. 1. t.

7.

b Feud. l. 2. t.
8. & 80.

Eodem modo secundum Consuetudines Normanniz, Iudicium circa Contractum de ipso Feudo instituitur, (c) Cum quis alteri terram vel Feodum alienum vendidit, & qui recepit, cum qui tradidit, in Iudicium, ad *garantizandum*, id est, ad proprietatem præstandam, vel ad Excambiendam, id est, aliud Feodum eiusdem valoris dandum, vocat. (d) Deinde ratione etiam Communionis in Feodo

c Cust. c. 50.
& c. 113.d Cust. c. 26.
& c. 119.

Feudo, inter Coheredes vel Agnatos
Inquisitio de portionibus facienda in-
stitui solet.

SECT. 6.

*De Iudicio Contractus de iure
aliquo in Feudo.*

*Iudicium Contractus de iure in Feudo
est, quod instituitur de obligationibus
ex quomodocumque Contractu oriatur, veluti
ex Locatione, vel ex Oppignoratione
Feudi.*

De Iure Mediolanensis is qui Feudum
conduxit contra eum a quo condi-
xit iudicium instituendi causam habuit,
(a) Si ante tempus in Conventionem pra-
stitum Feudi usum impediret; & (b) is
qui Feudum locavit, pro mercede agere
potuit, & transacto tempore pro resti-
tutione Feudi, sed & (c) antea illud tem-
pus, si quis iure Feudum haberet. Eodem
Iure ut Creditor in possessione Feudi
oppignorati; donec debitum solutum
esset, defendebatur; ita (d) si quis Feu-
dum

(a) Feud. l. 2.

(b) Feud. l. 2.
tit. 27.

(c) Feud. l. 2.
tit. 27.

(d) Feud. l. 1.
tit. 11.

dum pignori datum inficiaretur, vel
(e) soluto precio non restitueret, ad ag-
noscendum & restituendum compel-
lendus erat.

e Feud. l. i.
tit. 27. l. 2. tit.
51 § 7.

In Consuetudinario Normanniæ Bre-
via occurrunt, *de Feodo & Firmâ, & de*
Feodo & Vadio. (f) *De Feodo & Fir-*
mâ Breve conficitur in hæc verba: " Si
" R. dederit Plegios de clamore suo
" prosequendo, submone Recognitione
" nem de vicineto quod sit ad primas
" Affias Baillivæ ad recognoscendum
" vtrum terrâ quam P. ei dissortiat sit
" Feodum tenentis vel Firma mobilis
" tradita per manus G. & vtrum R. sit
" propinquior hæres illius qui eam tra-
" didit ad Firmam. (g) *De Feodo etiam*
& Vadio Breve currit in hæc verba:
" Si T. dederit Plegios &c. submone
" recognitionem, &c. ad recognoscen-
" dum vtrum terra sive Feodum quod
" A. ei dissortiat, sit Feodum tenentis,
" vel Vadium invadiatum per ma-
" num G. & pro quanto, & vtrum T. sit
" propinquior hæres ad redimendum
" Vadium.

f Cast. c. 71 §.

g Cast. c. 71 §.

E

SECT.

SECT. 7.

De Iudicio Contractus de
re Mobili.

Iudicium de Contractu circa rem Mobilem, est in quo agitur de obligatione, ex Contractu de re Mobili, vel facto aliquo prestando, proveniente.

Huiusmodi etiam Iudicia secundum Regulas Iuris Civilis terminanda ius Mediolanense permisisse videtur. At in Consuetudinario Normanniae eorum vestigia aliqua apparent, ubi (a) contentione legitima causa habetur, si quis pecuniam quam mutuo, vel equum quem commodato accepit, reddere recusat. Item, si quis illud quod promisit dare vel facere negligit. (b) Et in huiusmodi causis (c) homines non solum pro se, sed etiam pro aliis, ut Plegii scilicet, Haeredes, & Executores, conveniri possunt. Notandum vero de simplici plegiatione, quod mortuo Plegio moritur Plegiatio, quia simplex plegiatio non

a Cust. c. 87
& c. 88.

b Cust. c. 91.

c Cust. c. 60.

non transit ad hæredes. Cum vero quis
vnâ cum alio se constituit debitorem
principalem, eo mortuo conveniri po-
test. Sed & (d) filius cui Patris hæredi- *d Cust.c. cod.*
tas devenit, item Executores & alii ad
quos Catalla mortuorum pervenerunt
pro eorum debitis conveniri possunt,
(e) Nemo vero de Antecessoris debito *e Cust.c. 38.*
præstare tenetur ultra valorem ejus
quod de ejus hæreditate percepisse dig-
noscitur. Atq; hæc etiam de Iudiciis
circa Contractus Feudales.

SECT. 8.

*De Iudicio Delicti: & de Iudicio
Delicti contra dignitatem
Principis.*

*Iudicium Delicti Feudalis est in quo a-
gitur de Delicto contra jus Feudale
commisso. Est q. vel Iudicium Delicti
contra dignitatem Regiam, vel Deli-
cti contra pacē, vel delicti contra Ho-
nestatem aut utilitatem privatam.*
*Iudicium Delicti contra Dignitatem
Regiam est in quo quis læsæ Maje-*

*statis, Proditionis, Rebellionis, Sediti-
onis, & ejusmodi Criminis Reus agi-
tur.*

NON solum ad explorandum ad
quos Dominium & jus in rebus
competit, & ad tuendum commercium
& negotiationem per Contractus, sed
etiam ad reprimendum Delicta, Judi-
cia Feudalia instituta sunt. Quæ in quā-
tum apparet, de Iure Mediolanensi
(provt de Iure Civili consueverunt) ab
a Extrav. tit. 1 (a) Inquisitione, Denunciatione, & Ac-
culatione procedebant.

Nec modi dissimiles erant, quibus de
Consuetudine Normanniæ Delicta vel
Crimina in Iudicium deducebantur.
Nam quandoq; ad Clamorem populi,
quandoq; ex relatione fide dignorum,
aliquando ad querelam vel accusatio-
nem partis, quæ vulgò *Appellum* dici-
tur, de criminibus aut delictis in iudicio
queritur. Et primo (b) *Clamor*, qui di-
citur *Haron* consuevit exclamari in dis-
crimine criminoso, ad Ignem scilicet
vel ad Latronem, Homicidium, vel *Ro-
beriam*. Et ad hunc Clamorem omnes
debent

a Extrav. tit. 1

b Cust. c. 54.

debent exire qui illum audiverunt, & si maleficium viderint propter quod author eiusdem dispendium vite vel membrorum pati debeat, ipsum debent retinere, vel Clamorem supra dictum augere, aut aliter pro negligentia Principi enotare. Cum autem malefactorem apprehenderint, cum Iustituario reddere debent, nec apud se, nisi propter imminens periculum, ultra unam noctem detinere. Omnesq; quos Officiarius requisierit ad malefactores huiusmodi custodiendos vel eos in carcerem deducendos, sibi auxilium impertire, in villa in qua residentes sunt, vel per unum diem debent subsidium proprii corporis, vel alicuius alterius satis idonei pro ipsis exhibere. Deinde

(c) in Criminibus manifestis seu notoriis illi quos *Fama publica* seu fide dignorum testimonium culpabiles ostendit, non expectato Iuris ordine, arrestari solent & carceribus mancipari, quousque per Legem Patrie fuerint liberati. Nullus autem Clericus vel persona Ecclesiastica debet capi vel arrestari, nisi ad praesens maleficium captus fuerit, vel

c Cust. c. 4.

& 5.

d Cust. c. 82.

captus fuerit cum clamore Ha-
 reu inferentis, & Ecclesie reddi debet
 ipsum requirenti. In cuius Curia si de
 obiecto sibi crimine confessus fuerit vel
 confictus ab omni ordine & privilegio
 Clericali est penitus deponendus, &
 ex sua Patria profugandus, dum tamen
 talis sit maleficius, quod vite vel mem-
 brorum percipere debeat damnamen-
 tum. Huiusmodi enim personae ab omni
 Laicali Curia sunt exemptae, nisi in qua-
 rum exigit. Secundum Laicales. Sed &
 (c) quivis alius ad Ecclesiam vel ad lo-
 ca sancta diffugiens, per octo dies potest
 in Ecclesia morari. Custodes vero ne
 exinde diffugiat, Iustitarius Laicis ap-
 ponere debet: & nono die ab eo est in-
 quirendum, utrum se exponere voluerit
 Iustitiae Laicali, vel se tenere Ecclesiae.
 Et, si se tenere voluerit Ecclesiae, Pa-
 tris sui jurare necesse habet militibus
 praesentibus & aliis fide dignis, sub hac
 forma. Hoc audiant omnes Assiston-
 tes, quod tu de cetero in Normanni-
 am non intrabis, nec aliquod malum
 vel detrimentum propter hanc Pri-
 sonam per te vel per alium dictae ter-
 rae vel habitatoribus eiusdem facies
 vel

v. Cust. c. 24.
 & 81.

“vel facere procurabis: Sic Deus & sacrosancta te adiuuent: Quæ verba iurans etiam de se debet exprimere, & hoc facto, declarare per quas partes Normanniæ exire voluerit, & eidem secundam distantiam quantitatem terminus competens exeundi assignandus, nec exeunti ultra vnius noctis spacium in vna villa morari licet, nisi gravi & euidenti infirmitate teneatur, nec ad locum reverti iam transacta, & si expleto termino in Normanniâ inventus fuerit, vel reversus fuerit per Leucam, illum iudicium secum reportabit, nec debet Ecclesia ei vltius patrocinari. Et, (f) ut fur-bannizatus, ita & is qui patriam abiuravit, bona quæ possidebat vniuersa foris facit. Postremo de delicto per viam Appellæ vel Accusationis in iudicio proceditur, cum quis exposita querela crimen aliquod vel delictum alteri obicit, & coram Iustitiario offert se paratum facere quod Adversarius id quod ei obicitur recognoscat certo die & hora: quod cum alius denegat de verbo ad verbum, & offert Vadum live Pignus ad defendendum, primum reci-

f Cust. c. 23.

pitur Vadium defensoris, postea Appellatoris, & de Duello deducendo Plegii interponuntur, &c.

g Extrav. tit. i

Ad Iudicium Delicti contra Dignitatem Regiam quod attinet: Constitutione Henrici septimi, (g) que inter Extravagantes habetur, sic statuitur: Quod in quocunque lesa Maiestas criminis, maxime ubi contra Imperium vel Regem aliquid commissum affectum, possit procedi per Accusationem, Inquisitionem, seu denuntiationem, summarie & de plano, sine strepitu & figura iudicii, prout illi qui Iurisdictioni preest videbitur expedire. Et si quis super dicto Crimine, per nuntium vel per literas, seu etiam per Edictum publicè propositum citatus, neglexerit, in termino personaliter & legitime comparere, contra ipsum perinde ac si presentialiter omnibus interesset, tam ad receptionem Testium, & eorum publicationem, & sequentia, quam ad definitivam Sententiam, & eius Executionem, procedatur.

De Proditione autem contra Ducem Normannie sequela fit in hac forma.
Ego

“(b) Ego cui Princeps Normannia
 “Castrum suum custodiendum tradidit,
 “conqueror de T. qui mecum erat ad illud
 “custodiendum, quod ipse proditorie &
 “nequiter de Castro exiens ejus hostes
 “introduxit, ex quo vix potui evadere:
 “quod si negare voluerit, paratus sum
 “facere ut recognoscat: & alio negan-
 te de verbo ad verbum, iura recipien-
 da sunt ad Duellum deducendum.
 (i) Qui vero Traditores Principis fu-
 isse convicti vel damnati fuerint omnes
 eorum Possessiones Principi remanere
 debent.

b Cust.c.72.

i Cust.c.14.

De Iudicio Delicti contra Pacem.

De Iudicio Delicti contra Pacem.

Iudicium Delicti contra Pacem est quod

quis committit ad violatam Pacem,

ut puta de Homicidio, de Incendio, de

Latrocinio, Vulneratione, & similibus.

Post securitatem Principis & Imper-

rii, Paci publicae & saluti subditorum

Iudicia Feudalia prospiciunt. Ita

(a) Constitutione Frederici Imperatoris,

a Feud.l. 2.

tit.27.

ris,

b Feud. l. 5.
r. 10.

c Feud. l. 2.
tit. 27.

d Ibid.

e Ibid. §. 3.

f Ibid.

g Cust. c. 68.

ris, si quis hominem infra Pacem consti-
tutum occidit, maxime si non necessa-
rio sed voluntarie occidisset, capitali
sententia dampnatus erat. Eiusdem
constitutione altera, (b) Incendiarius,
si captus erat, & se Incendium commi-
sisse negaret, septem testibus convictus
Capite plectebatur, si notorium fuerat,
nullius testimonio requisito, statim erat
decolandus, si capere non potuit, Prescri-
pioni subieciatur. Item (c) publici
Latrones, & fures qui quidquam soli-
dos valens furari erant, laqueo erant su-
spendendi. (d) Si quis infra Pacis Edi-
ctum alium vulneravit, ejus manus erat
amputanda. Et huiusmodi Delictorum
Reus, (e) aliquando Iudicio humano si-
ve Testibus, aliquando Divino, id est,
Duello, innocentiam suam purgare po-
tuit. (f) Si vero Miles adversus mili-
tem pro Pace violatam aut aliquem capita-
li contra Duellum committere voluit,
pugnandi facultas ei non concedebatur,
nisi probare posset quod antiquitus ma-
jores eius milites legitimi fuerint.
(g) Secundum Consuetudinem Norman-
nia, (g) de Homicidio consultum perpe-
trato

trato, quod vulgo *wardredum* dicitur,
 sequela fiebat in hac formâ: *¶* Petrus
 queritur de R. qui Patrem suum ne-
 quitè in pace Domini Regis occidit,
 quod paratus est probare, &c. Et hanc *b* Cust. c. 68.
 sequelam faciendi propinquior de ge-
 nere potestatem habet, qui si in minori
 ætate fuerit, vel ætatem transegerit, al-
 ius propinquior prosequi potest, vel
 quis alius de genere in quem omnis pa-
 rentela consenserit. De (i) Roberti fi- *i* Cust. c. 70,
 militer, ita querela instituitur: *¶* Ego
 conqueror de Titio quod me in pace
 Dei & Domini Regis felonice inva-
 sit, & capam sive tunicam mihi abstu-
 lit. Item (k) de mutilatione membro- *k* Cust. c. 73.
 rum, quod vulgo *dehymnium* dicitur;
 & (l) de violenta aggressionem quæ *l* Cust. c. 74.
saltus vocatur; & de reliquis, eodem
 modo querelæ deducebantur. (m) Si ve- *m* Cust. c. 68,
 rò nemo erat qui sequelam faceret, aut
 clamorem, si publica infamia super hu-
 iusmodi Delicto aliquem criminosum
 fecisset, Patria Inquisitionem sustinere
 debuit; id est, (n) *Iurea* fiebat per vi- *n* C. cod. &
 ginti quatuor homines probos & legales *c. 69.*
 circa loca & in locis in quibus factum
 fuerat

• Cust. c. 54.

p Cust. c. 24.

g Cust. c. 23.

fuerat maleficium, & secundum eorum
dictum fieri debet Iudicium inconti-
nenti, & Iudicium factum sine dilatione
executioni demandari. Et huiusmodi
(a) Querela *Placita Spatba sive Gladii*
dicuntur, quod in iis malefactores gla-
dio & armis sunt reprimendi, vinculis-
que & carceribus mancipandi, & demum
vitæ vel membrorum dispendio coer-
cendi. Sed & (p) qui pro huiusmodi cri-
minibus morti damnati sunt, eorum ter-
ras & proventus eorum per unum an-
num Princeps Normanniæ habet, & post
annum elapsum Dominis à quibus te-
nentur sunt restituenda. (q) Res mobi-
les vero sive Catalla vniversa, quemad-
modum qui banniti sunt vel Patriam ab-
iurarunt, Duci foris faciunt.

S E C T. 10.

De Iudicio Delicti contra Honestatem & utilitatem privatam.

*Iudicium Delicti contra Honestatem
privatam, est in quo agitur ad vindi-
ctam Contumeliae quæ Personæ, vel
Damni quod Bonis alicujus inferitur.*
Postremo

Postremo privata etiam Honestati & æstimationi hominum Iudicia cōsulunt. Vnde de Iure Mediolanensi si quis Ingratitudinis Crimen commiserit, vtpotè (a) si hostiliter adversus Dominum se gesserit, (b) si uxorem vel filiam corruperit, vel quid eiusmodi perpetraverit, amissione Feudi plectebatur. Eodem Iure si quis alteri iniuriam vel contumeliam fecit, veluti (c) si crines eius aut barbam expilaret, decem libras parti læsæ, viginti Iudici persolvere; (d) si quis temerè in aliquem incurreret vel contumeliosè tractaret, quinque libras parti, decem Iudici pendere, tenebatur. Sed & in Rebus Damnum iniuriā datum, secundum Ius Civile vindicari consuevisse conicere licet.

In Consuetudinario Normanniæ, de delictis quæ Facto vel Dicto ad alterius Cōtumeliam vel Iniuriam committuntur, sic statuitur: (e) Quod pro læsione ex Facto, veluti simplici percussione, Querelatus si convictus fuerit, (f) pro qualitate Delicti tam Curia, quam parti læsæ, *emendare* vel mulctari debeat: Pro delicti qualitate, vt pro effusione sanguinis,

a Feud. l. 2.

tit. 57.

b Feud. l. 1.

tit. 5.

c Feud. l. 2.

tit. 27.

d Tit. eod.

e Cust. c. 34.

f Cust. c. 85.

g Ibid.

h Cust. c. 101.

i Cust. c. 86.

k Cust. c. 86.

sanguinis, pro percussione cum pugno vel palma; ita tamen quod non sit maior *Emenda* tenentis Curiam, quam personæ cui illata est iniuria. (g) Nullus autem de simplici percussione quam seruo suo intulit, vel filio, vel nepoti, vel uxori, vel alicuique de familia, ad Legem provocari debet; Illud enim correctionis causâ factum præsumendum est. (h) Si verò vir uxorem *medaigmi* averit, ut, erueno oculum, vel frangendo brachium, vel eius corporis enormi percussione eam indebitè & nequiter tractate consueverit, huiusmodi actiones Correctiones non iudicantur. (i) Pro Convitio seu Contumelia Verbis illatâ, qui Homicidium, Latrocinium, vel eiusmodi crimen alicui obiecit, graviter per pecuniam puniri, & iniuriam passio satisfacere debet, in *Affisia* scilicet vel placitis, nasum suum per summmitatem tenens, dicendo, "Ex eo quod vocavi te Homicidam, mentitus fui, quia hoc crimen in te non est, & ore meo quo illud protuli me mendacem exhibui. (k) Qui levius Convitium fecisse convictus est, debet

Iustitiario

Iustituario *emendare*, & passo iniuriam simpliciter dicere, quòd vitium non est in eo quod ei obiecerat inconsultè.

(1) Sin autem quis alteri Crimen obicit quod paratus est probare, ad probandum admitti potest, modò crimen tale

1 C. cod.

fit quod ad ipsum pertinuerit, vt de homicidio Patris vel Fratris, vel de Furto sibi ipsi illato. (2) Atque huiusmodi

3 Cust. c. 84.

Querelæ de Facto & Dicto per simplicem Legem, id est, per desinam, quæ fit per sacramentum Querelati & coadiutorum, erant terminandæ. De Damno quod Rebus alicuius iniuste inferitur,

sic prospicitur, quòd (3) si quis in Feodo vel Prædio suo aliorum animalia, dum damna faciunt, vtpotè dum blada vel gramina depascunt, invenerit, eadem capere & detinere potest, quousq; Pignus vel Fideiussores de Damno dato restaurando receperit. Sed & (4) si cui

2 Cust. c. 6.

0 Cust. c. 10.

in stagnis, Boscis, Molendinis, aut aliter, facto alterius Damnum datum sit, implorato Iustitarii auxilio resarciri debet.

FINIS.

Hac.

(A) In autem dicitur aliter Crimen obis -
 et quod paratus est prophanus ad prophan -
 dum aditum potest modo crimen tale
 ad quod ad ipsum pertinet, ut de ho -

[illegible]

